

KAITSCHE KODU

No 1 1936

Krestavall m.
Eesti MSV Riiklik
Kraamatukogu
SP, 9833

Hind 30 s.

ROSMANN

TOIMETUS:

Tallinnas Kaarli t. 8, kaitseliidu peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja: kolonel J. Maide
telefon 451-94.

Tegev toimetaja: kapten A. Truuvere
telefon ametis kv. 156-a,
kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap.
Kaastõõ arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00—12.00.

*

TALITUS:

Tallinnas Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9—3.
Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/3 a. 3 kr.,
1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

Kuulutuste hinnad: a üks lehekülj teksti ees 50 kr., tekstis 80 kr., teksti äärel 40 kr. Väline kaas 80 kr., sise-
mised 60 kr.

Nr. 1

1936

SISUKORD:

Kindral J. Orasmaa: K.-l. mehed ja naised!

A. Truuvere: Algavaks aastaks.

E. Jalak: Rahutul lävel.

J. Tedersoo: Tšehhi vabariigi president — endine ja praegune.

A. Kallits: Kaitseliitlane koduse kasvatajana.

— Rahvuslik alus skautluses esikohale.

S. — Pealik E. Koger 40-aastane.

T. Kivi: Taliolümpia algamas.

— Kroonikat.

H. Tedersoo: Kuidas minust sai laskur.

T-re: „Kaks korda ümber Eesti“.

H. Tombach: Lennuasjandusest.

— Koorküla „Tehvan Rabe“.

— Toimetusele saadetud kirjandus.

*Igale perenaisele hea
ja odav õmblusmasin*

Võistlemata odava hinnaga ostate

Nõuk. Vene õmblusmasina „Goschweimaschina“

Nõuk. Vene õmblus- masinad

on valmistatud kõige paremast materjalist, parimate asjatundjate juhatusel, on vaikse, kerge käiguga ning teevad peene, ühetasase õmbluse.

„Goschweimaschina“ masinad

on enne turulesaatmist põhjalikult proovitud ja võistlevad julgesti maailma parimatega.

Tagavaraosad saadaval kõigis müügikohtades.

Esindaja Eestis: **M. NARITS & Ko**

Tallinn, V. Posti 5, tel. 446-68

MÜÜGIKOHAD:

O.-ü. Esto-Muusika, TALLINN, Viru 2

TARTU, Aleksandri 2

PÄRNU, Rütüti 41

VILJANDI, Lossi 14

Aug. Taal, VÕRUS, Tartu tän. 15

Petserimaa üh.-pangamaja, PETSERIS

Joh. Tibbing, NARVAS, Joala 15

M. Ellert, RAKVERES, Tallinna tän. 16

Järva Majandusühisus, PAIDES

A. Schmidt, JÕHVIS

V. Schmidt, TAPAL

H. Känd, RAKKES

A. Koomann, LIHULAS

Vennad Neumannid, TÕRVAS

J. Goldberg, AHJAS

Pärnu Majandusühisuse osak, VIGALAS

A.-s. „Bergmann“ KURESAARES

Majandusühisus, LAIMJALAS

„ JÕGEVAL

Kaitse Kodu!

ILMUB 2 KORDA KUUS

Nr. 1

Tallinnas, reedel, 17. jaanuaril 1936

XII aastakäik

Kaitseliidu mehed ja naised?

Sähemal ajal, 23., 24. ja 25. weebbruaril j. a., seisab meie rahwal ees suurim ja tähtsaim sündmus — rahwahääletamine rahwustogude ja põhiseaduse asjus.

Pikema seletusetagi on selge, et rahwa osawõttust, rahwa wastusest esitatud küsimustele oleneb meie rahwa ja riigi saatus.

Seepärast omab erakordse tähtsuse kõigi teadlike kodanike osawõtt rahwahääletusega ühenduses olewast tööst.

Tean, et Härra Riigivanem, Ülemjuhataja ja Wabariigi Walitsus on kõige kindlamad demokraatliku korra ja rahwawalitsusliku wiisi pooldajad. Nende senine wõitlus on olnud wõitlus üksikisikliku wõimu ja üheparteilise korra wastu.

Kui nad nüüd pöörduwad rahwa poole, kutsudes meid kõiki appi jääwa demokraatliku korra lõplikuks kindlustamiseks Eestis, siis on iga kodaniku pühim kohus — panna käed külge.

Uue korra maksimahattamine tooks tagasi meile ka kodurahu.

Kaitseliidu peamiseks ülesandeks on rahu säilitamine Eestis.

Esimeseks rahu säilitamise abinõuks on — rahutuste ärahoidmine rahulikul teel.

Siia kuuluvad wõitlus sõnaga, mõttega ja küsimuste lahendamine demokraatlikel alusel ja wiisil.

Parteipoliitilistest heitlustest oleme meie, kaitseliitlased, alati hoidunud eemale ja saame seda tegema kindlaimalt ka tulewikus.

Suurtest riiklikest küsimustest, mis määravad rahwa saaduse ja tema rahuliku arenemise, oleme me aga kohustatud ja kutsutud osa wõtma.

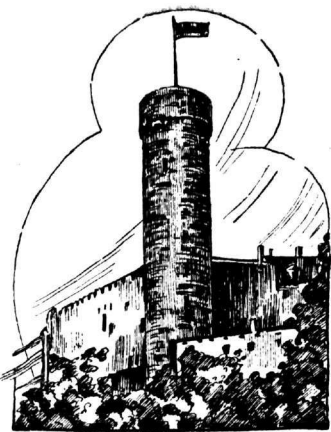
Seepärast, arwestades rahwahääletusel otsustamisele tulewate küsimuste äärmist tähtsust meie rahwa tulewiku kohta, pöördungi mina teie poole — kaitseliidu mehed ja naised — ja palun: ühiselt kõik tööle!

Siian kohe, et kaitseliit ei esine siin kui organisatsioon — relwadega, riwis, wormis — waid kõik on kutsutud tööle üksikodanikena-erasisikuna.

Tean ja tunnen teid ja seepärast usun, et see minu pöördus, mis on esimene sellane kümne aasta keses, leiab kindlasti täitmist.

J. Orasmaa,
kindral-major,
kaitseliidu ülem.

Reedel, 17. jaan. 1936.

Algavaks aastaks

*Meie mõtted ja teod olgu
meie koduga ja rahvaga!*

Iga möödunud aasta toob meie elus juure uusi väärtusi. Ta viib osa ettenähtud tegevusest lõpule, kuid pärandab mõndki ka järgnevale aastale tehtavaks.

Läinud aasta on kaitseliidu töös ja elus arenenud kõigiti ettenähtud kavade kohaselt. See on olnud visa rühkimine paremuste poole. Meie ise ei saa siin olla oma töö ja tegevuse hindajateks, kuid tegelik elu on näidanud, et neil püüetel on soovitud tulemused. Oleme osanud sammuda meile ettenähtud kuldset kesk-rada ning hoiduda laskumast nendesse mõtlemise viisidesse ja tegudesse, mis meie organisatsioonile omased ei ole ega tohi olla. On ju tulnud ette meie üksikute liikmete juures ka eksimusi, kuid Kõigevägevam on meist kui organisatsioonist juhtinud mööda suuremad vapustused ning lasknud meile osaks saada rahulikke, elu edasiarendamist võimaldavaid päevi. Ei ole olnud kerge meie töö, mida oleme sundimatult ja teadlikult teinud üldsuse kasuks, kuid seda nauditavamad ja rahuldust pakuvamad on tema tulemused.

On saabunud uus aasta. On pöördunud ette uus lehekülg ajaraamatus, mis ootab töötajaid ja tegusid. Astudes üle uue aasta läve oleme harjunud vastastikku üksteisele soovima head uut aastat. Me teeme seda ka sel korral ning soovime, et see uus lehekülg täituks vaid ilusate ja väärtuslike tegudega ja sündmustega.

Meie kaitseliidu tänapäeva töö ja elu on rajatud perekondlikule ülesehitamise ja töötege-

mise viisile, kus tegevust leidub nii mehele kui naisele, vanale kui noorele. Selle juures jaguneb see tegevus kahte suure eriliiki: 1) töö, mida meie oleme kutsunud tegema ja teeme kui kaitseliitlased; 2) tegevused, ettevõtted ja küsimused, milledes esinevad aabakodanikena.

Kaitseliidu 1936. a. tegevus on üldiselt mulguse aasta töö jätkamine ja kohandamine ajanoüetele.

Meie organisatsioon, mis oma arenemises on teinud läbi aastatepikkuse katseajajärgu, tundub nüüd juba kristalliseerununa sellaseks, missugusena teda tahetakse näha ja missugusena tema kõige paremini temale usaldatud ülesandeid suudab täita. Kui siiski siin veel esineb konarlusi, siis ongi edaspidise ülesanne neid kõrvaldada. Perekondlikust struktuurist tingituna peab organisatsioonis valitsema tõsine ja tihe sisemine liituvus, mis tunnistab vaid üht mõtlemise viisi ja tegutsemist, s. o. riiklikku. Kõhklemisele ja kaksipidi mõtlemisele ei tohi meil maad leiduda. Vabatahtliku kodukaitse jõud ei seisa niivõrd tema arvus, kuivõrd selle arvu sisukuses, ühtluses ja kõrges väärtuses. Iga kaitseliidu liige peab tundma ja teadma oma õigusi, kohuseid ja ülesandeid. Juhid peavad olema oma kohal ja kõrgusel.

Kaitseliidu kandvaimaks aluseks on olnud ja jääb korra- ja kohusetunne, õiglustunne, iseteadvus ja isetegevus. Kaitseliit on olnud meie rahvale enesekorraldamise ja distsipliinitunde

kasvatamise suureks kooliks. Kaitseliit peab seda oskama ja suutma teostada ka edaspidi.

Eeloleval aastal on kaitseliidu avarad tegevusalad, mis kavades on nähtud ette meestele ja naistele, suunatud nii, et neis jatkuks ja edasi arenduks seniste aastate viljakas töö. Võimaluste kohaselt tuleb juure uusi alasid ja ajakohaseid tegutsemise ja rakendamise viise. Kõige selle kaudu peab senisest veel kindlamini kujunema välja tugev organisatsiooniline vaim, vankumatu meelegendus, tüse kehaline ja oskustlik küpsus, et meie kõik sajabrotsendiliselt tõesti igal ajal ja igal kohal suutelised ja valmis oleme oma ülesandeid täitma. Kõik see, mis meie võtame ette oma organisatsiooni nimel, peab olema kantud sügavast vastutustundest, rajatud kaitseliidu idee elluviimisele ja tulema kasuks meie kodule ja rahvale.

Meie noorte töö ja tegevus areneb jõudsalt. Meie kõikide ühine hool on, et meie noored kotskad ja kodutütred kasvatataks vaimselt ja kehaliselt tugevateks ja kõlbelisteks riigikodanikeks, kellele võime nende sirgudes edasi anda oma ülesanded ja töö.

Läinud aasta on tärganud meie rahvuslikus elus hulga kandvaid ja vajalikke algatusi. Neist olgu siinkohal mainitud raamatu-aasta, nimede eestistamise ja Eesti lipu levitamise aktsioonid. Nimetatud algatused on tänuvärselt argipäevasest unarusest virgutanud üles lugupidamise meie vaimse valgustaja — raamatu — ja meie alatise võitluskaaslase — rahvusembleemi — vastu ja asetanud need jälle vajalisse ausse. Nimede eestistamise aktsioon on raputamas meilt selle välise surve tunnuse, mis võõrapärase nime näol seni paljudel meie rahva liikmetel lasunud. Kõikidele neile aktsioonidele oleme meie kutsutud kaasa töötama ja olemegi täie innuga kaasa töötanud. Eesoleva aasta juunikuus toimub Eestis järjekordne Soome-Ugri

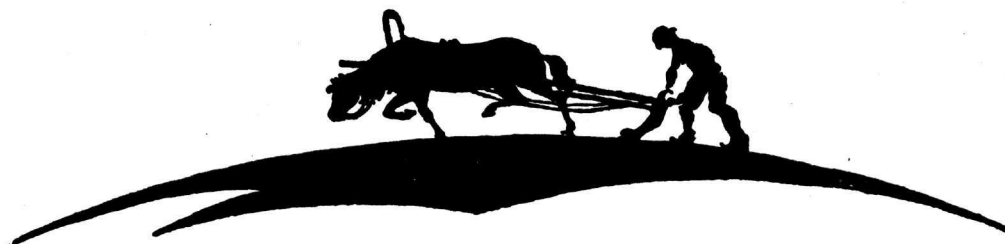
rahvaste kultuurkongress, kus kokku tulevad hõimurahvad, et arutada omavahelisi ühiseid kultuurilisi küsimusi ja süvendada vennasrahvalikke sidemeid. See kongress kujuneb ühtlasi jõuliseks meie rahvuslike saavutuste demonstatsiooniks siia sõitvaile hõimlastele. Ka sellele algatusele läheb kaitseliit temast olenevaga kaasa.

Erilise tähtsa sündmusena seisab meie rahval k. a. veebruarikuus ees rahvahääletus rahvuskogu ja põhiseaduse asjus. Härra Riigivanem on alati kaitseliidu tööle pühendanud oma suurt huvi avaldanud oma täit rahulolemist meie vabatahtliku kodukaitse elu ja tegevusega. On nähtud ette, et kui tulevad meie riigielu edaspidiste aluste kindlaksmääramised, siis kutsutakse ka kaitseliidu esindajad sellest võtma osa. See on suur ja austav, kuid ühtlasi ka kohustav hinnang meie tööle ja püüetele. Eelolevast rahvahääletamisest oleme kõik kutsutud võtma osa. Seekord küll mitte organisatsiooni liikmeina, kui kaitseliitlased, vaid kui vabakodanikud, kes täidavad oma rahva liikme kohustusi ja ülesandeid, äratundmises, et sääras-tele suurtele küsimustele kaasaelamine ja kaasategutsemine — nagu seda on eelolev — on rahvuslik tegu.

Kaitseliidu pere liikmed! Eeloleval aastal seisab meil ees suur ja avar tööväli ning töerohked ülesanded. Meie asume nende juure endise meelegendusega, tööarmastusega ja väsimatu innuga. Meie anname ja teeme kõik, mida nõuab meilt kodukaitse töö — kaitseliitlasena, ja meie tänapäeva rahvuslik elu — vabakodanikuna.

Meie mõtted ja teod on seni ikka olnud meie kodu ja rahvaga. Nad jäägu nendega ka edaspidi!

A. Truuvvere.

RAHUTUL LÄVEL

LAHKUNUD AASTA PÄRANDUSI RAHVUS- VAHELISELE JULGEOLEKULE JA RAHULE

Meie kodumaa oma geograafiliselt ja poliitiliselt asendilt on neid kohti maailmas, mida sakslased kutsuvad maailma-poliitilisteks „Wetterwinkel'iteks“, s. o. poliitilisteks ilmastikunurkadeks. Maa-alalt ja rahvaarvult väike, tuleb Eestil enda julgeoleku ja rahu suhtes muretseda kaasa kõik mured, mis tuntakse maailma suurpoliitikas suurvõimude poolt. Veel rohkem: just oma väiksuse tõttu oleme neile eriti tundelised. Ning peame jälgima neid suurima tähelepanu ja ettenägelikkusega.

Kaks suurt sündmust — Itaalia-Abessiinia konflikt ja Rahvasteliidu ühisaktsioon selle konflikti lõpetamiseks — vajutavad läinud aastale teatud moodsal saatuslikkuse pitsati. Võime ütelda liialdamatult, et need kaks probleemi määravad ette maailmapoliitilist sündmuste aheliku käiku veel pikemaks ajaks.

Seda mitte niipalju otseselt oma erikaalulise, vaid sümptoomilise, tähtsusega.

Ning sellelt seisukohalt omab Ida-Aafrika Gordiuse konfliktisõlm määratu tähtsuse ka meile, on teatavaks ennustusmöödupuuks tuleviku analoogilistele olukordadele.

Itaalia-Abessiinia sõda — see on puhtal kujul suure kallaletung väikesele, vägevama rünnak nõrgema alistamiseks. Itaalia juba vaenuliku tegevuse alul deklareeris avalikult, et kogu retke eesmärk on iseseisva Abessiinia vallutamine ning ta liitmine Itaaliaga. Põhjuseks, otsitud põhjuseks, toodi ette mõningate Abessiinia kolijate suguharude üle piiri tungimisi Itaalia valduses seisvatele maa-aladele ning tsivilisaatorlikke eesmärke: tahet Abessiinias kaotada orjust, maad avada moodsale liiklemisele, kaubandusele ja tootmisele. Peaesmärgina ja põhjusena aga: Abessiinial on maad, asustamata maad ning loodusvarasid, Itaaliale aga puuduvad need mõlemad. Seepärast siis — tuleb ta alistada.

See, võime ütelda, brutaalne põhjendus sõjaks käib vastu kõigile pärast maailmasõda Rahvasteliidu kaudu ja ta vaimus propageeritud ning tunnustatud ideedele maailmapoliitikas. See on varjamatu rusikaõigus, millest juba ammu pidi oldama igaveseks loobutud riikide vahelises praksises.

Rünnak Abessiiniale kogu oma „ideestik“ meenutab elavalt mõningate teiste Euroopa riikide tulevikuevangeeliume. Ka nendes kõnelatakse „rahvast ilma ruumita“ ja „tühjadest

maa-aladest võõras valduses“ selle ruumita rahva läheduses ning külje all. Ja see ideoloogiline arutelu juba puudutab otseselt meid — igaüks vist mõistab, kellest ning millest siin on jutt, kes on ähvardaja ja keda meil on karta.

Neil põhjusil omab meile määratu tähtsuse see viis, kuidas maailm oma poliitilises aparatuuris on reageerinud Ida-Aafrika konfliktile ning milliseid tulemusi annab see reageerimine. Kas ta sunnib kallaletungijat kui mitte just täieliselt kapituleeruma, siis vähemalt tunnustama oma kohustusi Rahvasteliidu põhikirja põhjal ja neid lepinguid, mis ta varem vabatahtlikult on sõlminud kallaletungitavaga? See on küsimus!

Ja nagu Itaalia-Abessiinia konflikti puhkemine on möödunud aasta maailmasündmuste kokkuvõttes väga suuri kahtlusi äratavaks, pessimismi esile kutsujaks, nagu jälle ennustajaks vanade vägivallapoliitika aegade tagasitulekule, samuti võime siiski hellitada lootusi rahvusvahelise õigluse murdmatuses nende sammude põhjal, mis Rahvasteliit selle tüli õiglaseks lahendamiseks on astunud, ja selle kollektiivse aktsiooni tõttu, mis Rahvasteliidu algatusel on pandud liikvele Itaalia kui kallaletungija ja lepingute-kohustuste murdja vastu. Läbi selle prisma vaadeldes tundub ehk praegune rahutu aastatelävi headennustavakski tulevikule.

Tegelikult on ju Rahvasteliidu aktsioon Itaalia vastu ka sõda. Majanduslik sõda kallaletungija vastu. Uus sõja kuju, senitundmatu võitlusviis. Sanktsioonid — veretud küll, kuid mitte vähem mõjuvad kui näiteks blokaad. Võib-olla isegi mõjuvamad, kui tuletame meele ka krediitide sulgemist. Ja seda, et blokaad on ikkagi jõuküsimus: kui riigil, kelle vastu sanktsioonid tarvitusele võetakse, on küllaldaselt jõudu blokaadirõnga ajutisekski purustamiseks või ühendusteid maismaa kaudu, ei mõju blokaad kuidagi nii tugevalt kui teeb seda kogu väliskaubanduse ja rahanduslike sidemete äralõikamine sanktsioonide abil.

Eestil ei või midagi olla ei Itaalia vastu ega Abessiinia poolt. Valge rahvana võiksime mõistetavalt veel itaallastele sümpaatiatki tunda. Kuid seda eeldusel, et see sõda oleks puhkenud võrdse süüga või sõjatahtega kummaltki poolt. Et poleks üks ainult oma rusikale lootvalt pealetungija, kes ei tunnista kallaletungitu

Naiskodukaitse Narva jaoskond 10-aastane

Praegune jsk. juhatus vasakult paremale: pr. pr. Ch. Elli, G. Pervi, A. Šervel (esinaine), M. Kallismaa ja prl. A. Offril

19. skp. möödub kümme aastat ajast, millal pandi alus naiskodukaitse tegevusele Narvas. Tegutsenud alul ainult kohapealse I malev-konna abistajana sanitaaralal, on tänapäeval sellest välja-kujunenud teguvõimne nk. jaoskond, kes edukalt kannab oma õlgadel kõiki neid tunnustusväärseid tegevus-alasid, mis iseloomustavad meie naiskodukaitse avarat ja ennastsalgavat tööd.

Jaoskonna hoolitsevat kätt näeme ja tunneme kõigis Narva kaitseliidu ja ka teistes üldrahvaslikes algatus-tes ja ettevõtetes.

Tähtpäeva puhul soovime meie piiri maleva energilis-tele kodukaitsjatele palju õnne ja püsivat edu veel paljudeks-paljudeks aasta-kümneteks.

õigust iseolemisele, vaid tahab teda neelda tu-gevama ja hea isu „õigusega“.

Ida-Aafrika sõjas aga on põhjused sellased. Ja seepärast tulebki meil rõõmustada, et kalla-letungija, resp. rahvusvahelisi lepinguid ning kohustusi mitte tunnustaja, vastu on tõusnud peaaegu kogu maailma solidaarne ning kollek-tiivne front. Me rõõmustaksime samuti, kui kallaletungijaks oleks olnud Abessiinia, ähvar-datuks Itaalia ning sanktsioonid sel puhul olek-sid võetud tarvitusele Abessiinia vastu Itaalia kaitseks... See siis oleks samuti õiguse kaitse-mine.

Sest meiegi oleme niisugune riik, kes eales ei taha ega või tahta rünnata mõnd teist, küll aga võime saada rünnatud. Seepärast meiegi annab kollektiivne aktsioon kallaletungija vas-tu nagu julgustust ja rahustab: julgeoleku tunne kollektiivse rahuhooldmise ja ründamast hoidumise kaitse all.

Mis sellest, et see kollektiivne väljaastu-mine ründaja vastu olevat saanud teoks vaid seepärast, et mängus on Inglismaa huvid, nagu kõnelevad skeptikud. Tõepoolest näibki lugu olevat nii, et Rahvasteliidu kollektiivsest akt-sioonist rahu jaluleseadmiseks poleks saanud asja muidu, kui selle taga poleks kogu oma mõjuga suurriikidest seisnud Suur-Britannia impeerium. Sest väikeriikide, kes varemgi on algatanud õigluse nimel mõnd aktsiooni, kõige kategoorilisemadki sõnad on Genfis sagedasti jäetud kuulamata, s. o. on leitud mingisugune

„kompromiss“ pärast seda, kui algataja on kas „surnuks“ räägitud kulisside taga diplo-maatilisel teel või ka talle mõningate vahendi-tega avaldatud jõulist mõju. Nagu see sündis paari aasta eest Mandžuuria konflikti puhul, kus väikeriikide õiglust nõudev hääli uppis suur-riikide kõrvade kurtusse: Jaapani kui kallale-tungija vastu ei võetud tarvitusele neid Rah-vasteliidu põhikirja paragraafe, mis on raken-datud nüüd. Nende kahe sündmuse kõrvuta-misega tahavadki elukatselised skeptikud tõen-dada oma eelmainitud väidet: et tulevikuski ei olevat nõrgemal Rahvasteliidult loota mingi-sugust tuge tegevama vastu, sest praegune „sõjakäik“ Itaalia vastu polevat niipalju Rah-vasteliidu kui Inglismaa „eraalgatus“ oma võistleja vastu ülevõimu pärast Vahemerel ja Niiluse allikail.

Noil skeptikuil võibki olla õigus. Aktsioon sõja lõpetamiseks võiski saada teoks vaid Ing-lismaa kas või omakasupüüdliku agaruse tõttu. Kuid tähtis on, et too väljaastumine on kju-nenud kollektiivseks, kõigi riikide ühiseks, as-jaks. Ning seega — mis on peaasi! — loob pretse-dentsi tulevikuks, analoogi-listele juhtudele. Kui tulevikus peaks jällegi mõni riik ründama teist, on Rahvasteliit Itaa-lia-Abessiinia juhtumi põhjal sunnitud siingi vahele segama. On sunnitud seepärast, et ta kord juba on nii talitanud. Ei ole usutav, et mõni suurriik, olgu see siis Inglismaa, kas või lugupidamisest iseene vastu, tahaks siis hoi-

duda kõrvale aktsioonist või takistada kallaletungija selgitamist ning selleks kuulutamist, millele siis iseenesest mõistetavalt peavad järgnema sanktsioonid.

Too kollektiivne üksikriikide julgeoleku ja puutumatus kaitse idee teokssaamine ja sanktsioonide praktiliseks muutumine ongi suurimaks aktivaks läinud aasta rahvusvahelise poliitika bilansis. Ning kõigil rahuõpradel jääb vaid soovida, et Rahvasteliidu astunud sammud annaksid tulemusi, s. t. et sanktsioonid tõesti teostuksid mõjukaina. Kas või veel nende laiendamisegei teel.

Et see julgeoleku kollektiivse kaitse mõte, n.-n. Rahvasteliidu vaim, on lõonud läbi vähe-malt Inglismaal, näitab seegi, et aasta lõpul pidi lahkuma ametist hiilgav ja seni üldist tunnustust pälvinud välisminister sir Samuel Hoare, kes julges väljaspool Rahvasteliitu katsuda otsida konflikti lõpetamiseks teid ja mooduseid, mis polnud kooskõlastatavad nende põhimõtetega, millised Rahvasteliit selle konflikti alul ja lahendamiskatseis üles seadis ning fikseeris.

See rahvusvaheline julgeoleku-kaitse võit varjutab kõik teisedki maailmapoliitika sündmused, mida muidu peame vastuvaidlematult oma läinud aasta kokkuvõtteis paigutama miinuste rubriiki. Nagu on seda meile nii tähtsa ida-pakti surm enne sündimist Saksamaa ja Poola koosflirditud vastupanu tõttu, Jaapani hoolimatud imperialismi rünnakud Hiina vastu Kauges Idas, Saksamaa varjamatud ähvardused Leedu vastu, Poola-Tšehhi kasvav vaenulikkus, Soome teadlik eemaldumine meist ja otsustav lähenemine Skandinaaviale, Saksamaa relvastumine vastu endale võetud kohustusi, merekonverentsi ebaõnnestumisvalud ning ähvardav võidurelvastumine suurriikide vahel.

Itaalia-Abessiinia konflikti puhul läbilõonud kollektiivne julgeoleku kaitse ning ründajale vastuastumise põhimõte omab muidugi ka teise külje: ta tõendab veelkordselt, et praegusel ajal ükski tõsine sõjaline konflikt ei või jääda vaid lokaalseks, vaid et sellesse tahes-tahtmatult tõmmatakse osaliseks kui mitte kogu maailm, siis suur osa temast. Teiste sõnadega: võimalikud tulevased sõjad ei saa enam areneda ainult kahe või kolme riigi vahel, vaid nad haaravad kaasa peaaegu kõik riigid. Mis see tähendaks Euroopa tsivilisatsioonile ja kultuurile, eriti kui tuleb meele alanud võidurelvastumist moodsaimate ja purustavimate relvadega, seda suudame vaevalt endale kujutella. Kuid sellegi kohutava perspektiivi kaasas käib troost meile: meiegi ei või jääda üks, meidki ei või tugevam neelda ilma pikema jututa, vaid oma hea isu pärast...

On iseloomustav, et kõiki kallaletunge, mis pärast maailmasõja lõppu riikide vahel on ol-

nud, on kuidagi püütud põhjendada kallaletungitava sisemiste oludega või koguni selle rahva enese algatusena. Nii — et olla järjekindel — olid liitlaste interventsioonid Venemaal, nii pidas Venemaa omakord sõda piiririikidega vaid nende eneste rahva „kutsel“, nii oli Gruusiagi vallutamine nimeliselt vaid „sisemine riigipööre“, nagu oli seda ka Mongoolia alistamine Moskvale. Isegi greeklaste õnnetu retk Väike-Aasiasse pidi olema vaid seal elavate kristlaste abistamine muhameedlaste vastu. Samuti toimisid ühendriigid Kesk-Ameerika riike okupeerides vaid kohalike rahuarmastavate „elanike kutsel“ ning oma kodanike julgeoleku ja varanduse „kaitseks“. Jaapan, vallutades Mandžuuria ja nüüd kiskudes tüki tüki jäarele Hiina kehast, ütleb seda tegevast ka ainult rahu jalaleseadmiseks, oma kodanike kaitseks ja tsivilisaatorlike eesmärkidega. Ning Itaalia põhjendustest kallaletungiks Abessiiniale oli juba juttu: siingi pidi Abessiinia valitsus ise olema võimetu oma maad tsiviliseerima, orje vabastama ja lõpetama üksikute feodaalvürstide omavoli.

Nii et peljatakse alata otseselt sõda, maskeeritakse seda kallaletungitava enese „süüga“ — võimetusega oma maal hoida või luua korda.

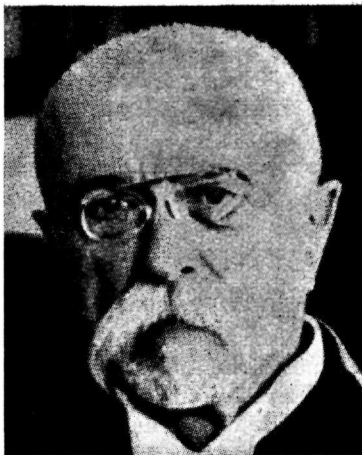
Sellaseid hääli on isegi Saksamaal tulnud kuuldavale ühe meie naabri ning senise saatusekaaslase Leedu suhtes: ka see ei suutvat pidada oma kodus kohustusi, mis ta võtnud enda peale. Kas või klaipedlaste suhtes. Nii kõneldakse Berliinis.

Sellelt seisukohalt, võttes arvesse välist hädaohtu, pole veel avalikult ega pikemalt hinnatud ka Eesti viimase aegade sise-poliitilisi sündmusi. S. o. detsembri alul ärahoitud mässukatset.

On vastuvaidlematu, et see pöörane ettevõte oleks võinud saada saatuselikuks Eesti puutumatusle kas kohe või tulevikus. Mässukavatsejate välismaised sidemed teatud ringkondadega lasevad oletada kõike... Ning kui kergesti siis ei oleks mõni välisriik võinud tunda end kutsutuna ka meil täitma „korra alalhoidja“ või „jaluleseadja“ kohuseid. Kutsumatult — kuid nimeliselt kutsutult.

Seepärast võime ka selles suhtes astuda rahulisema südamega üle 1935. ja 1936. aasta vahet märkiva, praegu veel rahu, läve: läheme uues aastas vastu normaalseile oludele sisemiseltki. Nagu neid tähistab riigivanema poolt äsja väljakuulutatud otsus rahvahääletuseks rahvuskogu kokkukutsumiseks, kes siis peab meile andma uue, parema ja otstarbekama, põhiseaduse, mille maksvusel enam pole võimalikud mingisugused meie sisemist ja ühes sellega välist julgeolekut ähvardavad meeoleud.

E. Jalak.

Vabastaja-president
prof. T. G. MASARYK

TŠEHHI

VABARIIGI PRESIDENT ENDINE JA PRAEGUNE

ELULOOlisi KATKENDEID

President dr. E. BENES

Möödunud aasta lõpetusel toimus Tšehhis presidendi, kõrgeima võimukandja, vahetus. Kuigi oli tõusmas mitu kandidaati valitsejatoolele, sai uueks riigipeaks isik, kelle selleks oli määranud endine lugupeetav valitseja. Toome mõned read nende meeste elukäigust, kust nähtub järjekindlus, millega seda tähtsat sündmust ette valmistatud.

Tšehhi vabariigi põlise pärimaa moodustab Böömimaa oma suure ajaloo ja mälestustega.

Selle maa praegused kaitsjad, tulised isamaalased, on uhked oma ajaloole, oma maa minevikule.

Noorena tarvitas Masaryk oma eesnime Thomas'e kõrval veel teist, oma valitud „Vlastimil'i“, s. t. oma isamaad armastaja. Mõni aasta hiljem ta abiellus noore ameerika üliõpilasega ja sest ajast hakkas ta oma valitud nime asemel tarvitama oma naise neiupeelva nime: Garrigul.

Thomas on vana tšehhi nimi, Garrigul — moodne. Mõlemad kokku annavadki legendaarse pildi suurest riigimehest, kes oma õige loogikaga ja haruldase julgusega vana ilusa kodumaa on juhtinud uuele elule.

Juba lapsena oli Masaryk vali ja julge.

Ernos koolis hüüdis kord õpetaja meie noorele tulevasele filosoofile:

— Masaryk, mida te naerate?

— Ma ei naera, härra.

— Siiski, te naersite. Ma ise nägin. Ärge ometi valetage!

Siis sündis midagi uskumatut. Õpilane lahkus oma kohalt ja sõnas kindla häälega:

— Ma ei naernud. Päike paistis mulle silmi ja ma pilgutasin neid. Mees ei peaks iialgi poissi süüdistama ainult seepärast, et poiss vaid näib olevat süüdi. See pole õiglane. Loogikas nimetatakse seda valeks järelduseks.

Lool poleks olnud liiga halbu tagajärgi, kui poiss poleks uuesti millegi sarnasega saanud hakkama. Mingisugusel vaidlusel ähvardas ta seekord koolijuhatajat — tulitangidega.

Viinis ülikoolis olles rakendab ta kogu oma ener-

gia Tšehhi ja Habsburgide vahelisele, sajandeid kestnud, võitlusele. Ta elusiht on nüüd leitud.

Õppeaasta 1875—1876 lõpul kutsub ta oma tšehhi kaaslasel kokku ja käseb neid külma kindlusega kirjutada alla järgnevale kohustusele:

„Annan lubaduse tulla 1. sept. 1890. a. keskpäeval Viini ülikooli, alles määratavasse kohta. Siis teatan oma kaaslasile, mida olen suutnud teha hüüdsõnade kasuks: Meie õigused tõe põhjal! ja Teadus ja võim! Ainult surm või haigus on minu mitteilmumise vabanduseks.“

See iseloomustab juhti paremini kui seda suudaks teha mõni suur raamat.

Aastal 1884 toimetab Masaryk Prahast teaduslikku ajakirja Athenaeum. Seal propageeris ta ägedasti oma kodumaa iseseisvust, kuna sel ajal vaieldi säärasel teemal harilikult lõputult.

Samal ajal leiti mingisugused väga vanad poeemid, milledeks käsitleti tšehhi ajalugu keskajal. Ja paljude arvates olid need manuskriptid tõenduseks, et juba kaheksandal sajandil oli Tšehhis olemas oma rahvuskultuur.

Kuid siis ilmus kord Athenaeumis artikkel, kus tõestati, et leitud dokumendid pole muud kui osav pettus, kavalate, kuid vaimustatud romantikute töö.

See tõstis pahameeletormi ja rahvuslikud ajalehed kirjutasid sel puhul noore õpetaja kohta:

„Habsburgid on ta ära ostnud. Seepärast diskrediteeribki ta nüüd oma rahvast. Sest isegi siis, kui manuskriptid ka oleksid valed, ei kõneleks sellest ometi ükski õige isamaalane...“

Masaryk ootas äikesetormi vaibumist ja vastas: „Ei! Rahva au aluseks ei tohi mingil juhtumil olla vale!“

Ja Masaryk jäi alati kindlaks sellele arvamisele. Varsti unustas ka tüli. See unustas isegi niivõrd täieliselt, et mõne aasta pärast Masaryk valiti tšehhide kandidaadiks Viini parlamenti.

Praha noor-tšehhide saatel läheb ta Reichsrath'i, keiser võtab teda vastu koos teiste delegatsiooni liikmetega.

Franz Joseph jääb ta ees seisma. Ta esiteleb end: „Professor Masaryk“.

Keiser ei ulata talle kätt. Hetkeks kohtuvad mõlemate pilgud. Siis pöördub keiser järsku kõrvale. Kõigile juuresolijaile mõjub see haaravalt ja kõigi mällu jääb püsima see sõnatu traagiline stseen.

Noor saadik deklareerib kohe kõnetoolist, et Böömimaa on kolmikliidu vastu.

Kakskümmend aastat hiljem hakkab ta aimama, et sõda on ähvardamas. Belgradis on tal mitmeid läbi-rääkimisi parlamendi esimehe härra Pašičiga. Ta tuleb Viini tagasi ja läheb krahv Berchtoldi — kantsleri — jutule. Ta on nüüd Serbia valitsuse eestkostjaks. Ta toob ettepaneku mõlema ministri kokkusaamiseks. Kuid krahv ei võta ettepanekut vastu.

Masaryk on meeleheitel ja avaldab seda Times'i kirjasaatjale. Ta aimab raskemaid katastroofe. Õnnetuna pöördub ta Belgradi viima Pašičile eitavat vastust.

Veel mõni kuu ja sündiski kohutav plahvatus.

Siin alles algab poliitikamehe õige töö. Inglismaal, Ameerikas ja Prantsusmaal ta propageerib tšehhi rahva iseseisvuse ideed. Pärast enamlaste riigipööret ta koondab 30.000 tšehhi, kes sõjavangidena vabatahtlikult sõdisid vene frondil. Ta juhib selle väikese sõjaväe läbi mässulise Venemaa kuni Vladivostokini.

Väsimatult võis Masaryk korrata oma vankumatus usus: kannatust ja julgust! võitjaina tuleme vabale maale...

Samal ajal muutis Pariisis välis-tšehhide komitee oma nime. Ta nimetas end nüüd Tšehhi rahvuslikuks nõukoguks ega pidanud enam oma istungeid väikeses üliõpilaste toakeses Leopold-Robert'i tänaval, vaid vanas hotellis Bonaparte'i tn. 18, kuhu nüüd asus elama noor pioneer Eduard Beneš.

Oktoobris 1918 võis ajutine valitsus võidukalt asuda oma pealinna ja selle juhtideks olid mõlemad mehed oma kaaslastega.

Eduard Beneš oli siis vaid kolmekümne nelja aastane. Ta oli pärit Koklaur'st, kus tšehhi rahvuskangelane Jan Hus saatis mööda viimse öö oma kodumaa pinnal enne Konstanzi minekut, kus ta hukati tule-riidal.

Lapsena ei tunnud ta muud kui tööd põllul ja turulkäimist Pilsenis. Prahast koolis käies on ta inimkartlik ja otsib endale lahtust spordis. Kuid jalgpalli mängides kukub ta kord nii õnnetult, et murrab jalaluu. Pärast paranemist katsub ta elada mondaänset elu. Kuid ta ei oska naistega kõnelda, neile ütelda meelitusi. Ja pettunult loobub ta sellest.

Nüüd tõlgib ta Zola „L'assommoir'i“ ja kohtab Masaryki, kes talle tungivalt soovib minna Pariisi jätkama oma õpinguid.

Ka seal on ta üksildane. Ta otsekui kardab prantsuse vaimu. Oma kirjades kodumaale palub ta, et talle saadetakse mõni gravüür ta toakese ilustuseks, sest ta ei tahtvat selleks kasutada Pariisi alasti kujusid.

Selleks, et kujundada ümber selle mehe elu, on

vaja sõda, on vaja, et Masaryk palub temalt kaastööd. Päeval, millal ta esimest korda Versailles'is võtab aset kõrgeima nõukogu liikmete hulgas, mõtleb ta oma tähtsusetusele vaid mõni kuu tagasi ja ta südant täidab õigustatud uhkus.

Kuid ta jääb ikka üksildaseks ja poliitikuna ei oska ta võita kuigi suurt populaarsust.

Aastal 1922 haigestub Masaryk väga raskesti. Ta kutsub oma kodumaa suured oma voodi juure ja näidates Benešile ütleb:

— Siin on mu järeletulija.

Eduard Beneš polnud siis veel neljakümne-aastane. Kuna presidendi alamaks vanuseks oli 40 aastat, siis muudeti see nüüd Beneši pärast ja määrati kindlaks kolmekümne viiele. Kuid Masaryk sai haigusest võitu. Tema avaldatud soov tõi Benešile kaela hulga vaenlasi ja vihamehi.

Vähe on neid, kes olles Rahvasteliidu miljöös autoriteediks, oma kodumaal alatise ülekohtu all on pidanud nii palju kannatama.

Ajakirjanduses sõeluti tema sissetulekuallikaid ja kõneldi avalikult, et ta olevat rikastunud illegaalsel teel. Tegelikult aga sündis tema rikastumine presidendi helduse läbi. Isamaalased olid kogunud oma presidendile rahva kingina 10 miljonit ja sellest summast andis president oma kaastöölisele 2 miljonit.

Masaryk on igapäev püüdnud tõsta oma välisministri populaarsust. Ja kulus 15 aastat, enne kui ta suutis tunnustamatult, kinniselt ja umbusklikult kangelaselt jääkate enam-vähem purustada, mille taha see oli end peitnud inimeste tänamatuse eest.

Genfis ei meeldi ta igauhele. Kui ta nõukogu esimehena peab tervitama Rahvasteliidu uuesti tagasi võetud saksa esindajaid, siis ütleb ta lihtsalt:

— Sellelt tribüünilt tervitan uut Rahvasteliidu liiget.

Ta ei nimeta ühtki nime.

— Kes on õieti Beneš? küsib Stresemann. Ja vastab siis ise endale:

— Oh! vaid mingisugune kommertskooli õpetaja...

Oma kaheksakümnenda aasta lävel, 1. jaan. 1930. a., mõtleb Masaryk jälle oma järeletulijale. Kuid ta ei julge teda selleks veel nimetada.

Nii ootab auväärt vanahärra veel viis aastat. Kõik ta püüded on sihitud sinna, et valmistada teed sellele, keda ta on valinud oma järeletulijaks ja kes suurema osa oma ajast veedab Genfis. Seetõttu ei näi ta mõju sisepoliitikas olevat nii suur ja vähehaaval ununeb ka parteide viha mehe vastu, kes end meelega hoiab kõrvale!

Nüüd on tal ülemaailmne nimi: ta on vanim välisminister, ainus, kes rahuajast alates vahet pidamata on juhtinud oma maa diplomaatiat.

Tšehhi rahvas teab juba ammust ajast, et Benešist saab jumaldatud juhi järeletulija. Ta armastabki juba meest, kes on küll alati tusane, kuid ometigi sealjuures heatahtlik, kelle energiat võidab kõigi usalduse, kellest saab samuti vabastaja nagu seda oli Masaryk.

Kaitseliitlane koduse kasvatajana

Mag. A. KALLITS

Enam tähelepanu mehele kasvatajana kodus.

Väga vähe on võetud sõna mehe ülesandeist koduse kasvatusel. Veel enam — mõnelt poolt taetakse mees kasvatusel alalt üldse välja tõrjuda. See olevat ainult naiste asi. On ju väga loomulik, et naine tunneb huvi lapse vastu, kuid naisõiguslased ei peaks püüdma kasvatusel teha nii väga naiste monopoliks. Mehelikke elemente on kasvatuses väga vaja, palju enam kui neid nüüd olemas. Millised on mehelikud jooned, seda vaatleme järgnevas peatükis.

Mees ei saa olla ükskõikne selle kohta, kuidas ta lapsed kasvavad. Ainult emalt kasvatusel saanud poisid on tavaliselt pehmed, nõrgakesed, tujukad, neil puudub eluvõitlusel vajaline hingeolu. Suur kasvatuselane Pestalozzi kurdab, et tal on puudunud isa kasvatus. Pojale peab isa juba varakult lähedal seisma.

Milliga erineb „kaitseliitlane“ tavalisest „mehest“?

Kaitseliitlane on mees sõduri hingega, tal on aatelist huvi isamaa-kaitse vastu, on huvi sõjanduse vastu.

Inimene, kes tegutseb sõjandusega, on hingelt hoopis teissugusem kui see, kes ei tegele kaitseküsimustega.

Sõjandus annab talle karmuse, kujundab ta sise-maailma. Tal on sõdurlik hing, mille olu põhistamiseks on: lihtsus, otsekohesus, võltsimatus.

Ta kõlbelise maailma seadusteks on: vaprus truudus, seltsimehelikkus, sõnakuulmine ja au.

Neid nõuab edukas kaitsevõimeline tegevus. Nende joonte alatise „mängusoleku“ tõttu on sõjamehel need hoopis ilmekamalt hingeelus silmapaistvad kui eraisikul, kes teeb tavaliselt poolmasinlikku tööd näit. büroos. On tähtis küsimus, kuidas rahuajal säilitada ja edendada sõjamehelikke omadusi.

Igatahes kaitsevõime teeniv või teeninudki isik erineb tunduvalt „valgepileti-meestest“.

Vaatleme, mis vaim valitseb sõdurihingega mehe kodus, perekonna intiimses ringis.

Vali kord.

Esimene asi iga tegevuse juures on kord. Kord enne kõike! Korra loomine peab algama perekonnast, kord peab saama harjumusepäraseks. Kord tähendab kokkuvõtteid ajas, nii näit. pole iial aegarõõvivat otsimist, asjade käsitus muutub automaatseks — kõik on käepärast, kõik on teada.

Iga asi omal kohal. Iga tegevus täpselt. Kõik omal ajal. Ei lohakust, pooliksust, hilinemist ega ette-ruttamist.

Kui tavalised igapäevased toimingud on automatiseerunud, jääb tähelepanu vabaks ootamatute, erakordsete nähtuste lahendamiseks.

Ülesannete teadvus.

Alati teada, mis on vaja teha. Mida pean nüüd tegema? See küsimus saagu noorele juhendiks. Nii küsides ja vastuseid leides on elu viljakas.

Mees kehastab asjalikkuse printsiipi. Mingi tundealase kõikumusega teeb ta, mis on vaja. Ta ei kaldu kõrvalisesse.

Mees juhib kindlal käel perekonna-laeva. Ta ei anna seda juhuste mängitada. Ta esindab elujuhtimise kindlust. Temalt saavad eeskujuga teised perekonnaliikmed.

Tulevase riigikodaniku kasvatusel on äärmiselt tähtis, et lapses oleks olemas ülesannete teadvus ja kohusetunne nende täitmiseks. Laps on tulevane riigikodanik. Kordkorralt tuleb teda tutvustada sellega, milles tal on eelkäijate tööd jätkata.

Iga pisimgi ülesanne on kujundava jõuga iseloomule.

Kontrollida õpilase koolitööd iga päev. Noor peab kasvama alatise valve all, kuid seda ei tarvitse ta märkata. Just selle vastu tal peab arenema teadvus, et toimib oma vastutusel. Kordkorralt laiendatagu seda isikliku vastutuse ruumi.

Milliseid omadusi tuleks noortes arendada maast-madalast?

Neid, mis kindlustavad eduka elu. Edu aga saab ainult võitleja. Järelikult arendame võitleja loomulooni.

Võitlejale vajalike omaduste asetus.

Märgime lühidalt omadusi, mis on vajalised edukale võitlejale niivõrd sõjalisel alal kui ka kodanikus elus (kuna sõda ja elu on üsna sarnased põhiolomusest).

1. Kõlbelised veendumused. Et võitleja võitleks, peab ta teadma, et võitleb väärtuslike eesmärkide pärast, mis on talle kallimad kui elu. Need on kodumaa vabadus ja rahva õitseng, õnnelik edasikõikumine, surematus, mida üksikisik saavutab soo edasikõikumise kaudu.

2. Kohusetunne. Tuleb teritada autunde erkust. Aul põhjeneb kohusetunne. Kohusetundlik isik täidab vajalised kohused välise surveta.

3. Ohvri-meelsus. Valmisolek elu kaalule panema rahva heaks. Loobumine isiklikest mõnudest üldise heaks. Õppides loobuma isiklikest soovidest teiste perekonnaliikmete heaks harjub laps loobumise raske teoga. Tuleb võidelda egoismi vastu.

4. Teenimine. Vastastikuse abistamisega harjub laps selle kaudu, et teenib teisi, aitab neid. Teenimisest võrsub südamlilik side teistega, seltsimehelikkus ja rõõm üldiselt kasuliku asja lahendamisest.

5. Tahte püsivus ning vastupidavus. Ülesanne teostada vankumatult. Isa peab nõudma lapselt selle ülesannete täpset täitmist. Ainult nii harjub tahe püsivaks. Ülesanded peavad olema muidugi jõukohased. Ei tule eitavalt vaadata ka auahnuse õhutamisele. Auahnus üllaile ülesandeile rakendatuna on väga tulus jõuallikas.

6. Aktiivsus. Loid jääb igal pool nurka. Teiselt poolt aktiivsus ei tohi minna tuisklemiseks. See peab olema olukordade kohane. Aktiivsus ja algatusind viivad edasi. Laste aktiivsust tuleb suunata tulusale tegevusele, mis arendab nende jõude, kordkorralt rakendades tõsisemale — märglevalt jõuharjutuselt loovale tööle.

7. Kiire orienteerumine. Sõda ja elu on täis ootamatusi, neis ei kohmeta see, kes on harjunud alatiselt olema valvel ja on elanud läbi ootamatuid olukordi. Kodus tuleb hoolitseda, et lapsel tekiks etteadmata olukorrad, millest ta peab oma jõul kiiresti rabelema välja. Seda rõhutab moodsas koolis maksev isetegevuse põhimõte. Selle rakenduseks vajame paljusid abinõusid.

8. Julgus ja külmveresus. Need on võitleja peavoorusi. Julgus kadunud — kõik kadunud. Julgus — pool võitu. Julguse edendamine lastes on tähtis. Alati kindel, rahulik ülesastumine. Orjalikkuse asemel uhke peremehelikkus.

Mitte pead kaotada. Enne kõike rahulikkus — nii mõtelgu laps põnevais olukordades.

9. Rõõmsameelsus ja optimism. See teeb kõik raskused kergeks. Nukrameelsus on nagu rooste, mis hinge terasvedrud läbi sööb. Laps on loomult rõõmus, seda rõõmsust tuleb hoida. Palju aitab kaasa seletamine, kuidas säilitada rõõmsat meeleolu.

10. Kehaline vastupidavus. Keha on hinge alus. Vastukaaluks ema liigsele hellitamisele peab isa lapsi kehaliselt karastama rohke spordi, kehalise töö ning karmi, lihtsa eluviisiga. Mitte hellitada! Pehmus, mugavus olgu vanadele ning haigeile.

11. Kehaline liikuvus. On tähtis mitmekülgse spordiga arendada lapse motoorset innervatsiooni, s. o. keha head sõnakuulmist tahte käskude suhtes. Seda arendab mitmekülgne sport.

Hoolitsemine keha igakülgse arengu eest loob jõulise noorpõlve.

12. Mitmesugused oskused. Noort tuleb õpetada enese eest hoolitsema igas olukorras. Talle

tuleb anda oskusi laagri-elu alal, õpetada hoolitsema toidu, rõiva, jalanõude, tervise eest.

Kõigi nende vooruste esimene ning tähtsaim arenduspaik on perekond. Kool, kus noorur viibib ainult osa päevast, ja sedagi talvel, ei suuda üksi teha seda arendustööd. Ja pealegi, kasvatus on üldse enam kodu asi.

Koduse kasvatuses uus vaim.

Sõjamehele omane värskus, erksus ja rõõmsus peab valitsema meie poistes ja tüdrukuis, valmisolek vapralt kanda eluraskusi, oma ülesannete eest mitte kõrvale põigeldes, kindlalt kinni pidades eesmärkidest, vankumatult täites pealepandud kohustusi, aktiivselt ning leidlikult tegutsedes.

Isa ja ema lastega kokku moodustagu nagu kaitsevägejao, võitlusüksuse, kes võitleb eluga.

Kuna meil nüüd on hakatud enam rääkima kodusest kasvatuses, siis oleks sobiv tähelepanu juhtida vaimule, mis vastavalt Eesti erilaadile meie kodudes peaks valitsema.

Mugavutseva, hellitava, võitlusvõimeid suigutava veetleva unemaailma asemel, kus valitseb õrnus, rahu, puhkus, nauding, on meil vaja kodusid, kus karastatakse lastes mehisust, kus naudingud oleksid lihtsad, tagasihoidlikud, kus ebatõelise uneluse asemel oleks noorte reibas ettevalmistus ootavale raskele elule.

Mehe sõdurliku vaimuta ei teki kodus sellast õhkkonda.

Millisel määral mõõdul tõuseks meie rahva võime vastu panna elu- ja sõjaraskustele, kui meie kodud omandaksid kirjeldatud õhkkonna!

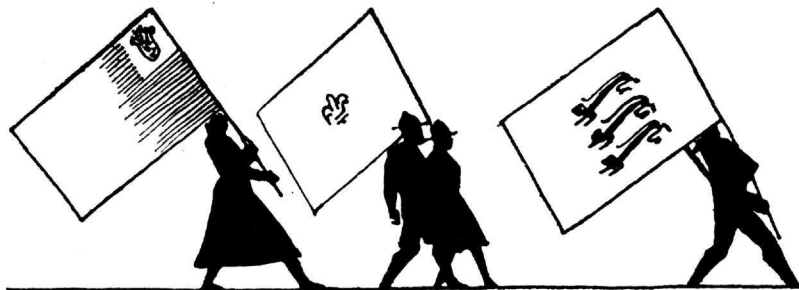
Eesti kasvatuses eesmärk on võitleja kasvatamine.

Seda tingib loomulik julgeoleku vajadus. Noorsoole tuleb õpetada end kaitsma.

Vastavalt sellele tuleb kõvendada meie kasvatuses neid jooni, mis viivad sellele eesmärgile.

Kasvatusplaanide kokkukõlastamisest.

Meil on palju organisatsioone, kes tegelevad kasvatusküsimustega. On väga tähtis, et nad ei töötaks nagu vene valmis luik, vähk ja haug — igaüks eri suunas tirides, vaid kasvatuses põhijoontes hoiaksid ühte, et meie noorsugu kasvatataks ühes vaimus, ühes tahtes. Üks rahvas — üks tahe — see annab määratu jõu.

RAHVUSLIK ALUS SKAUTLUSES ESIKOHALE!

UUSI VOOLE SKAUTIDE ÜLEMAAILMSEL KONVERENTSIL STOKHOLMIS

Ülemaailmsel skautide büroo väljaandel Londonis ilmuva ajakirja „Jamboree“ viimases numbris on toodud ülevaade viimase, arvult kaheksanda, ülemaailmse skautide konverentsi käigust ja seal peetud tähtsamatest referaatidest. Nende hulgas äratavad tähelepanu Poola skautide (*harcerstwo*) juhi A. Kaminski esitatud mõtted Poola hundipoegade (võrduvad meie noorhau-gastele) tegevuse ümberorganiseerimisest rahvuslikele põhialustele. Alljärgnevalt väljavõte sellest referaadist, mis näitab, et skautlikud põhiideed ei ole mitte üksi meie noorkotkaste juures leidnud rahvuslikule alu-sele ümberkorraldamist, vaid et seda tehakse ka mujal, ja hea edukusega.

„Jamboree“ kirjutab pealkirja all „Hundipoegluse kohandamine kohalikele tingimusile, säilitades endised alused“:

Hundipoegluse natsionaliseerimine on väga palju mõjunud kaasa selle edukaks arenguks. Peab tunnistama, et see polnud kerge. Rahvuslikkusele suurt rõhku pannes ei tohtinud me siiski unustada, et oleme skautlik organisatsioon, mil on oma üldeesmärgid ja kindlad sihid. Kokku võttes siin mõned uuendused meie hundipoegluses, millega oleme püüdnud rõhutada rahvuslikku omapärasust.

Kõigepealt kaotasime oma mängudest ja harjutustest eksootilisest džunglist võetud süžeed. Oleme igaveseks jätnud jumalaga Bander-Logh'i, julma Sher-Khani ja painduva Bagheera. Kadusid baobabid ja liaanid. Pole enam zuulu poisse, kes enne suurte katsete perioodi olid värvitud valgeks. Jätsime jumalaga isegi vana Akela õilsa perekonna.

Meil, vanadel, oli küll kahju lahkuda kõigest sellest. Ühendas ju meid selle romantilise eksootikaga hulk ilusaid mälestusi endisilt aastailt.

Kuid poola lastel ja poola seltskonnal polnud kuigi kahju tolle eksootika kadumisest. Sest peab mõistma, et India ja Aafrika eksootika tähendab Ida- ja Kesk-Euroopas hoopis muud kui Lääne-Euroopas. Riikides, milledel on oma kolooniad ja koloniaalelu, on see kõik hoopis teissuguse väärtusega kui nendes riikides, milledel pole kolooniaid. Inglise põngerja väikeses raamatukogus leidub hulk raamatuid reisidest ja seiklustest eksootilisil mail. Igas ajalehes ja ajakirjas leiab ta teateid eksootiliste maade kohta. Tema onu teenis Indias, tema tädi elab praegugi Austraalias. Äride vaateaknail näeb ta alati hulk esemeid, mis on pärit kaugeilt mailt, ja sadamais laevu, mis sõidavad kaugeesse or'enti. Laps kuuleb igal pool sellest kõneldavat. Jutustustes muutub isegi hunt eksootiliseks ja ta saab kangelaslikkuse ja julguse kehastuseks. Juba mitu aastasadu pole Inglismaal enam hunte, seepärast on ta muutunud legendaarseks loomaks.

Kuivõrd teisiti on aga kõik Poolas. Lapsed suurtes linnades teavad eksootikast rohkem ja mõistavad ehk seda. Kuid väiksemates provintsilinnades ei tea

sellest õieti midagi ei lapsed ega täiskasvanudki. Troopiliste maade teksootika seisab neile väga kaugel. Keegi perekonnast ega sõprusringist pole seal käinud, ajalehed vaevalt kirjutavad üldse nendest maadest, väga vähesed raamatud käsitlevad seda ainet, rongid ei sõida selles sihis, isegi postmargid „sealt“ on harulduseks. Baobab? Püüton? Panter? Mis need õieti on? Hunt? O-jaa, sellest kuuleb tihti, sest Ida-Poolas näeb neid igal talvel. Seda tuntakse hästi, seda julgimimat, salakavalaimat ja vahest ka araverelisimat looma. Läänud talvel ründasid nad Vilno ümbruskonnas üht väikest last, Poleesias murdsid nad ühel talunikul kolm hobust.

Ühe sõnaga, troopikamaade eksootika on suuremale osale poolakaist täiesti võõras. Seda oleme püüdnud asendada kõigeaga, mida poola laps näeb ja kuuleb enda ümber, millest ta loeb.

Andsime poola hundipoegadele tuletõrjuja mängu sajas variatsioonis. Kui kangelaslik ja julge peab ta olema oma päästetöö juures. Et võida hästi mängida neid mängu, peab oskama ise endale valmistada kiivrit ja kirvest; see nõuab ka osavust redelil ja nõõril; peab õppima isegi hüpet mõne meetri kõrguselt sõprade poolt hoitud linale.

Kui tuletõrje ainestikku on küllalt kasutatud, võib mängida metsavahti, rongijuhti või isegi — kaupmeest. Kui mängida kaupmeest, siis on mõni vana tamm kusa-gil metsas varanduse peidukohaks, sest vanasti polnud ju panku ja kaupmehed olid sunnitud oma raha kuhugi peitma. Liiklemine teedel ei olnud siis ka kuigi kindel ja tihti tungisid röövlid kaupmeestele kallale. Mängus on osa poisse kaupmeesteks, osa röövleiks. Kuid kaitseks peab enne valmistama vibusid ja nooli. Kui lahing on lõpnuud, hakatakse omatehtud kaaludega kaaluma kaupa — metsast korjatud käbisid või tõrusid. Kui neid siis aga juba suur hulk on korjatud, müüakse nad tõelise kaubana maha, ja saadud raha läheb rühma kassasse.

Vahest mängime slaavlasti. Kes need on, seda teab igaüks, sest sellest kirjutatakse tihti raamatuis, kõneldakse kodus ja koolis. Slaavlastel olid meie esivanemad, kes elasid metsas või vaiakülades ja kes süütasid tuld kiviga. Oma toiduks korjasid nad metsas seeni ja marju. Ja sääraseid mängu jätkub kogu suveks.

Sügisel vihmade ajal aga mängime ruumis teatrit või harjutame igasuguseid kunsttrikke, nagu neid oskas meie kuulus maagik Twardowski, poola Faust. Talvel mängime Kuningas Külma või organiseerime polaarekspeditsioone.

On võimatu siin loetella kõiki meie hundipoegade mängu. Kuid repertuaar on tõesti lõpmatu suur. Mängitakse metsavaimu, kutsarit, tallipoissi, poola mässulisi, legionääre, merimeest, akrobaati jne...

Selles seisabki poola hundipoegluse natsionaliseerimine. Eksootilised džunglisüžeed asendati süžeedega,

Pealik Elmar Koger 40-aastane.

Täna, 17. jaanuaril s. a. pühitseb Tartumaa maleva juhatuse liige ja Elva malevkonna pealik lipnik Elmar Koger oma 40. sünnipäeva.

E. Koger on sündinud Meeri vallas talupidaja pojana. Lõpetades Tartu Aleksandri gümnaasiumi siirdus vabatahtlikuna 8. detsembril 1916. a. Vene sõjaväkke, kus teenis kuni märtsikuuni 1917. a., millal lahkus Vene sõjaväest eestlaste esindajana Eesti sõjavägede keskkomiteesse. Sealt sõitis ta ühes esimese eseloniga Tallinnas formeeritavasse 1. Eesti polku, kust hiljem läks üle Tartu tagavarapataljoni.

Vabadussõja ajal astus Tartus formeeritavasse 2. polku, kust hiljem viidi üle L. R. soomusrongi nr. 3 peale. Tegid rongiga kaasa kõik lahingud alates Uderna lahingust.

1919. a. ühendati E. Koger võitlustes ülesnäidatud vahuse eest ohvitseri asetäitjaks ja määrati jalaluurajate kommando ülemaks ning 1. augustil dessantpataljoni 2. roodu ülemaks. Pärast vabadussõja lõppu 2. aprillil 1920. a. sooritas eksternina vastavad katsed ja ühendati lipnikuks. Sõjaväest vabanes E. Koger 23. märtsil 1921. a. Vabadussõjas sai ta Senno lahingus haavata.

Pärast 1. detsembri sündmusi astus E. Koger kohe kaitseliitu ning määrati 1. apr. 1925. a. asutatava Elva malevkonna pealikuks, millisel kohal ta kuni käesoleva ajani teenib, olles ka valitud mitmel korral maleva juhatuse liikmeks.

E. Koger omab II liigi 2. ja 3. järgu Vabadusristid, kaitseliidu Kotkaristi ja Valgeristi.

Nii selle tubli ja julge lahingumehe senine elukäik linnulennult vaadatuna.

Pärast vabadussõda asus E. Koger oma isatallu ja hakkas põllumeheks. Põllumehe kutse ja kaitseliidu töö kõrval jätkub temal veel aega ka seltskondlikuks tööks, nii on ta tegev Elva Majandusühisuses, Ühispingas, Piimaühisuses, Kindlustusseltsis ja vallakohtus.

Soovime juubilarile veel palju jõudu ja tahet töötamiseks kodumaa kasuks ja õnneks.

Ilusa tuleviku nimel soe ja mehine käepigistus!

S.

mis on võetud poola lapsi ümbritsevast elust. „Hundipoja“ nimetuse asemele võeti tarvitusele nimetus „zuch“, mis meie keeles tähendab nii füüsiliselt kui ka moraalselt tublit ja tugevat last.

Kas sellane eksootika asendamine kohaliku aines-
tikuga on kooskõlas Lord Baden-Powelli hundipoegluse mõttega?

Julgen ütelda — jaa! Sest keegi muu kui Chef Scout ise ütleb oma raamatu „Hundipojad“ kokkuvõttes: „Need näpunäited ärge olgu mudeliks. Nad on vaid näited.“ Need, kes mind tähelepanelikult on kuulnud, mõistavad, et kuigi me Poolas oleme eksootikale pöörnud selja, on ometi meie hundipoegade mängudes ja harjutustes püsinud hundipoegluse printsiibid. Neid mängu Poolas nimetatakse „millegi“-mängudeks. Chef Scout on nii väga tabavalt näidanud, et just hundipoegadele vastavas eas poisse huvitavad kõige rohkem säärased „millegi“-mängud. Laps mängib tõeliselt ainult siis, kui tal on silme ees pilt sellest, mida ta mängib, kui ta personifitseerib tema ettekujutuses olevaid isikuid. Lord Baden-Powelli antud näiteis poisid kujutavad hunte ja eksootilisi loomi; meil aga kujutavad nad kaupmehi, merimehi, slaavlast, karjuseid, metsavaimu jne... Mängu süžee, personifitseermise süžee on teine, kuid printsiip on sama.

Me oleme vaid muutnud hundipoja mängude süžeed. Ja oleks väga õpetlik näidata, mis me kõik oleme jättnud puudutamata, milles oleme jäänud täiesti truuks rahvusvahelisele hundipoegluse püüdeile.

Meie suhted poistega vastavad täieliselt organisatsiooni põhimõttele. Meie hundipoeglus on ainult suur mäng ja meie, vanemad juhid, pole muud kui vanemad vennad. Õpetame poisse alati püüdma teistele olla ka-

sulik, püüdma kõiki armastada, hoolimata teise rahvusest, keelest või usust. Meie mängude sihiks on äratada lastes tahet saada täiuslikumaks ja ise oma ise-loomu kasvatada ja kujundada.

Me pole sugugi muutnud ideid, mis on väljendatud hundipoja töötuses.

Hundipoegade jaotus salkadesse on samuti kuuekaupa.

Meil on samad tähed, samad märgid jne. jne.

Kas oleme siis nihkunud väga kaugele hundipoegluse esimesest kujust? Jaa ja ei. Väliselt oleme sellest küll väga kaugel, kuid sisuliselt vaevalt. Meie seltskond, meie ümbrus, meie poola sõbrad, nähes meie poiste mängu, rõõmustavad, et Poolal on nüüd suur ja ilus rahvuslik organisatsioon. Meie, skautmasterid ja hundipoegade juhid, rõõmustame seda kuuldes ja naeratame, sest kuigi oleme hundipoegluses teostanud suuri muudatusi, pole me tegelikult ometi midagi muutnud. Põhimõte, vaim ja kõik, mis hundipoeglust karakteriseerib, on jäänud puutumata.

Niipalju poola noortejuhhi referaadist „Jamboree“ järele. Kuid ka meie skautide ajakiri „Eesti Skaut“ märgib: „Üldmuljes ütleksin, et Inglismaa seniaegne tingimusteta skautluse ülivõim on siirdumas mandrile. Ungaris, Poolas ja muus mandririigis on skautluse juhtkonnas tähelepandavaid kõrgemaid isikuid ja rohkesti kasvatustöö tundjaid ning nendes maades riik ja seltskond suhtub skautlusse väga sõbralikult. Neis maades on arendatud skautlust edasi iseseisvalt ja näib, et inglasedki nüüd juba võivad tulla õppereisile mandrile, kui nad soovivad uusi viljakaid aateid ja töövõtteid.“

Lähenedamine ülimale piirile. — Kolm suurt talispordi. — William A. Baillie „mööblitükid“. — Põhjalased suusamaratonis siiani võitmatud. — Nelja sekundiga 80 meetrit tiibadeta lendu

TALIOLÜMPIA ALGAMAS!

Olümpia-aasta on käes. Maakera rahvaid ühendavate suurvõistlustena par excellence võtavad 11. olümpiamängud kogukestvuselt enda alla ühe kuu aasta kaheteistkümnest — nimelt talimängudena Garmisch-Partenkirchenis aja 6.—16. veebr. ja suvimängudena Berliinis aja 1.—16. aug. Üks kuu aasta kaheteistkümnest suurvõistlusteks — see on juba iseendast õige pikk aeg, kuid see pikk aeg on nii-öelda päris piisaliselt või liivateraliselt väike, kui mõelda vaid sellele, millisel pikaajalised, pingutuslikud ja kogu energia kulminatsiooni-viimisele suunatud on ettevalmistused olümpiamängudeks mitte vähem kui otse ülemaakeralises ulatuses, seda täiesti täht-täheliselt tõena märkides.

Olümpiamängud on sündmuseks, mille kohta tuntake laialdast huvi kogu maailmas. Ja Eesti, kes juba varematal aegadel oma poegade kõrgete atleetlike võimetega on suutnud võita ja üllatada suurrahvaste paljusid parimaidki esindajaid, otse endastmõistetavusega tunneb elavat huvi algamisel olevate olümpiamängude vastu. Sest tavalisest üldhuvist kõnelemata oleme meiegi praegu palavikulisima ettevalmistumise ajajärgus. Kas ja millisel määral meie tänava suudame kaitsta oma olümpiaaerikust? Konkurents kogu maakeral on muutunud eriti tihkeks ja sitkeks. Piltlikumat vormi tarvitades võiks öelda, et võistlusel olümpiaavõidule on otsustandvateks mitte enam sentimeetrid ja sekundid, vaid viimse pingutuse tipulised millimeetrid ja kümnendisekundid. Ettevalmistumise põhjalikkus ja saavutuste suurus on olümpiast olümpiasse iga nelja aas-

taga lähenenud ja lähenemas ülimale piirile — inimeste atleetlike võimete 100 protsendile.

Kõik pärast-maailmasõja-aegsed olümpiamängud on üksikult võttes kujunenud suuremateks kui seda oli oodata nende pidamise eel. Nad on käinud sama tähe all, mis viimase viieteistkümne aasta jooksul on osaks saanud kõigile spordi suurtoimepanekutele: nad ujuvad üle ettemärgitud kalda. Garmisch-Partenkircheni ja Berliini mängude eel ei ole oodata ka teislaadset, hoolimata sellest, et tänava pidamisele tulevad mängud on juba oma esimesest organisatsioonilisest algusest peale kavatsatud suurrekordiliselt kõiki seniseid võimsalt ületrumpavateks. Juba siiani on ajakirjanduse, raadio ja kino kaudu kogu maakera rahvastesse valgunud niipalju olümpia uudislikku eelolevatest mängudest, et sel alal on kõrgelt ja rohkelt ületatud varem aegne sellekohane töö. Nii võiks eelmisest järeldada, et 11. olümpiaad on juba nagu ette „tühjaks rüübatud“, kuid sellane arvamine oleks väga ekslik. Vastupidi: praegu on veel küllalt huvitavalt ebamäärane, kui suurejooneliseks see number 11 (Berliini olümpiaad) kujuneb võrrelduna number 10-ga (Los Angelesi olümpiaadiga), number 9-ga (Amsterdami olümpiaadiga) jne. Lihtsalt: eriasi on kindel usk ime saabumisesse ja eriasi on sündinud ime üle imestamine. Kõik see saab puutuv olla 11. olümpiaadi organisatsioonilisesse kordaminekusse ja massilisesse osavõttesse, kuid selle kõrval jääb terve küsimusmärkide eripeatüki taha lah-tiseks ja põnevust lakkamatult pingelisemaks kruvivaks

teine ja peaosagi: kes tulevad võitjateks ja millised tulevad resultaadid?

Seejuures me kõige esmalt ei tarvitsegi mõelda meie meeste — Viidingu, Annamaa, Sule, Kuuse, Neo, Palusalu, Luhaääre j. t. — võidusanssidele, vaid sportlastena tunneksime me küllaldast ja elavat huvi olümpiavõitjate ja nende resultaatide vastu ka siis, kui meilt 11. olümpiaadil ei oleks ühtki võistlejat.

Seniste andmete põhjal võib õige tõenäolisena arvata, et Berliini mängudele läheb Eestist olümpiasõitjaid (võistlejatena ja pealtvaatajatena) kokku 200 ümber. See on meie kõigi aegade suurim olümpiaekspeditsioon — tänu muidugi sellele asjaolule, et meie sport on jälle uuel tõusul ja et spordiinnostus on järjest enam ja enam süvenenud meie rahva seas, kuid mitte vähesel määral tänu ka sellele asjaolule, et Tallinnast Berliini on mitte 2566 (nagu Pariisi) ega mitte 2162 (nagu Amsterdam), vaid 1457 km, mille läbistamine rongil tarvitab nüüd 28 tundi ja lennukil kümme tundi.

Aastatega on spordirahvas kogu maakeral järjest suuremal määral võitu saanud ja veel enam saamas kauguste üle. Kui — ütleme — tänavused olümpiamängud leiaksid aset mitte Berliinis, vaid Tokios (nagu seda järgmiste, 1940. a. olümpiamängude kohta on arvata), ka siis meie spordirahvas saaks Tokioski mängude üle paremat ja koguni vist kiirematki informatsiooni kui seepoolest oli lugu kahelksa või kaheteistkümne aasta eest — Amsterdamis ja Pariisi mängude ajal. Eriti palju on selleks kauguse hõlpsamaks võitmiseks kaasa aidanud lendpost ja veelgi suuremal määral raadio. Ajakirjanduslik reportaaž neid vahendeid kasutades jõuab lugejate ette kiiremana ja värskemana, kuid seejuures tal tuleb kiiruse alal siiski alistuda ringhäälingutele. Meil kogu Eestis tuntakse, nagu eelpoolgi endastmõistetavana juba mainitud, huvi olümpiamängude võistluskäigu ja resultaatide vastu, mille tõttu meie spordirahval peaks olema vastaval määral heameel teada, et eriti Saksa, Soome, ühe sõnaga — kogu Euroopa ja seejuures loodetavasti ka meie oma ringhäälingu kaudu igapäevased olümpiaresultaadid saavad teatavateks peatselt pärast nende sooritamist või parimal juhul isegi juba võistluste kestes.

Siin võiks mõnigi spordist huvitatutulla küsimusele, et kui see on nii, mis siis viga end kodus olles Berliinis olümpiaaadil olejana tunda? Kuid säärase küsimuse esitamisel oleks küsijal ununenud võistlusmoment ise, selle haaramine endasse silmadega. Kui ei jääks puudu see, siis mõnigi hea ajakirjanduslik refereering või raadioreportaaž võiks sagedasti lugejale kuulajale pakkuda ülevaatlikumat, detailrikkamat ja huvitavamamat — kõike seda kokku korraga suuremal määral kui mitte kõige paremini kursis olevana ja mitte kõige tähelepanelikumana võistlusi jälgivale staadionitribüünilt. Parajalt utopistlikuks muutudes võiks lootust avaldada, et küsimus leiaks „otstarbekohasema lahenduse“ sääraselt: 1940. a. mängud mitte Tokios, vaid Helsingis, kuhu meie spordirahvas sõidaks siis paljude tuhandetena, ning 1944. a. mängud Tokios, kust meie ringhääling annaks kõigile eestlastele mitte

üksnes põhjalikku sõnareportaaži, vaid ka kaugenagemist...

Seniks kui need lootused jäävad täitumiseks küpsema, ei unusta me, et varsti algab taliolümpia Garmisch-Partenkirchenis, Baieri Alpides, üsna lähedal Saksa-Austria piirile. Esimene suur taliolümpia peeti 1924. a. Prantsuse Alpides, Euroopa kõrgeima mäe Mont Blanc'i jalal, siis oli järjekord Šveitsi Alpide käes (1928. a. St. Moritzis) ning nüüd — pärast ookeanitagust 1932. a. Lake Placid'i — Baieri Alpid on oma kõrgeima tipuga — Zugspitzega — looduslikuks kulissiks Garmisch-Partenkirchenile.

Taliolümpial on kolm suurt sporti. Kaheteistkümne aasta eest, Chamonixi olümpia ajal, oli nende järjekord järgmine: kiiruisutamise, suusatamise, jäähoki. Kuid nüüd tundub, et need kolm on jäänud küll taliolümpia suurteks, kuid mitte enam sellases järjekorras. Suusatamine ühes jäähokiga on asunud pea-aegu võrdsetena esirinda, kuna kiiruisutamise, see varemate aegade „kõige klassikalisem“ talispord, ei ole viimastel aegadel enam suutnud säilitada oma positsiooni nii harrastuselt kui populaarsuseltki ja on pidanud laskma enesest ettepoole minna kahel nooremal.

Jäähoki on moodsa mänguna arusaadavalt noor, veel praegugi mitte üksnes meil, vaid korralikult käredagi talvega maades on ta senisest edaspidi veel suuremat tähtsust omav ala, kuid kuidas siis suusatamine ja noor?

Põhjamaades on suusatamine küll vanu, igivanu alasid, kuid just selle kõrval ei ole unustada, mis William A. Baillie tegi 1889. a. Nimelt see inglane oli esimene mees, kes suusad viis Kesk-Euroopasse, Alpidesse, taliolümpia nüüdsesse kodukohta. Kui William A. Baillie oma suuskadega läks üle piiri, siis Tiroomi tolliametnikud oma tolleaegse parima arusaamise põhjal ei suutnud teisiti talitada kui tollisid need suusad tolliametis, kuid ärge ometi arvake, et suuskadena, vaid — „mööblitükkidena“.

Nii see „mööblitükki-sport“ või „luule lumelaudadel“ (kuidas teile paremini meeldib suusatamist nimetada) ei ole Alpides, sel „Euroopa katusel“, veel kaugeltki mitte pika habemega spordialaks.

Meil on suusatamine viimastel aastatel arenenud geomeetrilises progressioonis või — kui lubatakse — mida vähem on lund olnud, seda rohkem on suusatatud. Ka Kesk-Euroopas on suusatamine viimasel aastakümnel arenenud sellases geomeetrilises progressioonis, kuid selle paremusel, et seal leidub lund laviinidekski jatkuvalt.

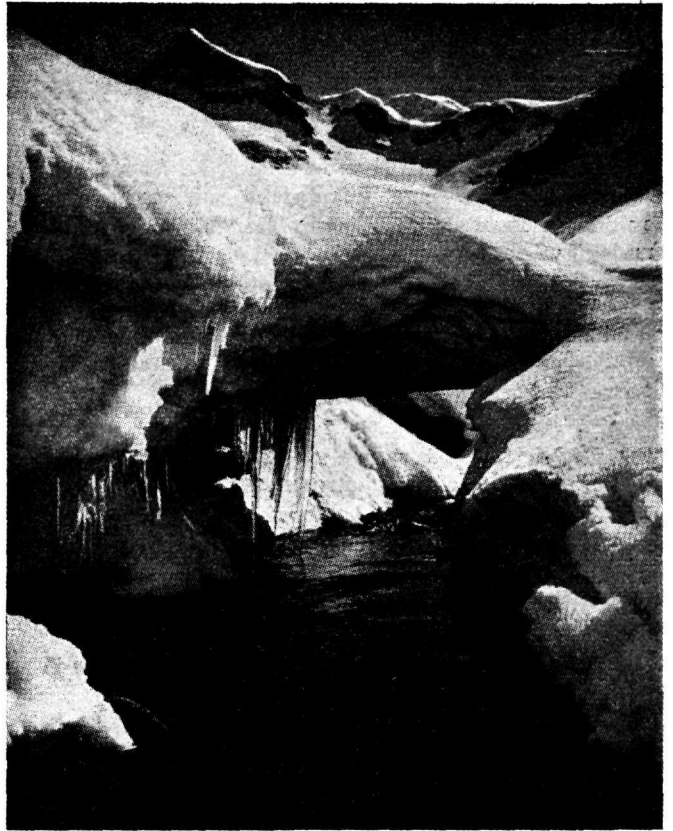
Pilku heites eelmisele kolmele taliolümpiale nende suusamaratonide osas (võistlusdistsants 50 km) näeme, et see tüse ala on seni endale alati leidnud peremehe põhjast. 1924. a. võitis norralane Thorleif Haug, 1928. a. rootslane Per Erik Hedlund ning 1932. a. soomlane Veli Saarinen. Kui meie mitmelgi põhjusel võime endid lugeda kuuluvateks põhjalaste hulka või vähemalt nendele lähedal olevateks, siis suusatamise alal oleme meie rohkem kesk-eurooplased ja vähem põhjalased. Nimelt päris lihtsal põhjusel: talve lühisuse ja lumenappuse tõttu. Alpides küll eriti

ei saa kurta talve lühisuse või lumenappuse üle ning seepärast vähemalt järgmiste lauseteni jääb arusamatuks meie suusatajate liigitamine kesk-eurooplasteks. Selgitav vastus ei osutu ka seekord keeruliseks: suusatamise alal oleme meie seni rahvusvaheliselt vähemalt niisama edukad, õigemini öelduna vähemalt niisama edutud kui kesk-eurooplasted. Oma suusatamise rahvusvaheliselt klassilt oleme meie palju lähedasemad kesk-eurooplastele kui põhjalastele.

Kas Garmisch-Partenkirchen toob sellesse pöörde? Talispordi-maailmale on see küsimus praegu kuuma huvi pakkuv. Öeldes Juhan Liivi sõnadega „ei iial iganes“ keskeurooplasted, eriti sakslased, austerlased ja šveitslased, ole nii püsivalt, kestvalt ja energiakül- laselt olnud ette valmistamas põhjalaste senise hege- moonia murdmist kui seekord. Kuidas see õnnestub? Kas kolme suurt võitu tähistav põhjamaiselt kooskõla- line nime rida — Haugi, Hedlund ja Saarise oma — leiab jätkamist säärase neljandaga, mis on ühtlasi ülla- tus ja dissonants? Keskeurooplanegi olles siiski ei jaksa uskuda, et norralased, rootslased ja soomlased kokku kõigi teiste vastu endile ei suudaks kindlustada suusamaratoni triumfi. Küll nad sellega nüüdki, nel- jandat korda, veel tulevad toime! Kuid selle kõrval tuleb kõige tõsisemalt arvestada võimalust, et põhja- lastelt Garmisch-Partenkirchenis võetakse tunduvalt rohkem medaleid ära kui varemadel taliolümpiatel. Seda võistlust on meil huvitav jälgida, kuid veel hu- vitavamaks osutuks see võistlus meile siis, kui kogu meie suusameeste parim valmik oleks kaasas selles võistluses — kuid „keskeurooplastenagi“ mitte põhja- laste vastu, vaid üksnes eesmärgiga, suure eesmärgiga: asuda paremusjärjestuses põhjalaste ja kesk-euroop- laste vahele, s. t. olla suusatamises nooremateks põhja- lasteks ja vanemateks kesk-eurooplasteks ühel hoobil.

Olümpiamängude kava oma alade sisaldavuselt on laialdane. On tulnud juure uusi alasid ja edaspidi on neid veelgi juuretulekul. Taliolümpial on, nagu öeldud, kolm suurt sporti. Nende — suusatamise, jäähoki ja kiirusutamise — kõrvale on nüüd juba kõigutamatult kindlatena asunud rida teisi. Kuid pärast Chamonixi 1924. a. olümpiatki veel kaheldi mitme talispordiala tulevikus olümpiaspordina. Nii heideti õige mõjuvalt ette, et iluisutamine on tõeliselt atleetlike võistlus- aladega võrrelduna üksnes harmooniline tants, et bobs- leigh (kelgutamine) kurvidest rikkal sõiduteel on roh- kem suure külma vere, hulljulguse demonstreerimine ja närvide pingutamine kui puhtakujuline võistlus, samuti et suusahüpped sisaldavad ülemääraselt akrobaatlikku elementi. Kuid kes tõstaks nüüd veel häält, et ilu- uisutamine, kelgutamine ja suusahüpped ei ole küllalt sobivateks olümpiaaladeks? Ei ole selleks enam „viim- seidki mohikaanlasi“.

Vaid selle asemel on Garmisch-Partenkircheni ehi- tatud hiiglamõduline suusahüppe-mägi. Gudiberg- schanze — see on kui mitte omaette ime, siis vähemalt ikkagi meisterteos. Sellelt mäelt sooritatakse hüppeid, mis lähedasti ulatuvad üle 80 meetri. 12-ne aastaga, võrrelduna 1. taliolümpiaga Chamonixis, on juure tul- nud rohkemgi kui 25 meetrit tiibadeta lendu läbi õhu.

Mägestiku talv

Kes Garmisch-Partenkirchenis Gudibergschanzelt tahab sooritada 70 m hüpet, peab ärahüppelaualt lah- kuma kiirusega 90 km tunnis. Lend 80 m märgini nõuab 3—4 sekundit, mille kestes hüppaja 40 m ümber langeb allapoole, arvesse võttes ärahüppekoha ja maan- dumiskoha vahet.

Sääraseid suusahüppeid sooritatakse Garmisch- Partenkirchenis taliolümpial huljana. Ja kui palju koguneb sinna pealtvaatajaid? Õige rohkesti, tuhan- deid ja tuhandeid. München oma 700.000 elanikuga ei asu Garmischist kaugel. Ja teiselt poolt piiri, Aust- riast ning Šveitsist, tuleb samuti rohkesti huvilisi. Võib arvata, et pealtvaatajate suure massi annavad n.-n. ühe-päeva-külatajad, seda juba selle tõttu, et Garmisch- Partenkirchen ise ja ta ümbruskond ei suuda öömaja anda rohkem kui 10.000-dele. Nendestki kohtadest paar-kolm tuhat võtavad oma alla võistlejad, ajakirja- nikud, kohtunikud, esindajad jne.

Kõige suuremad pealtvaatamise võimalused (ruumi poolest) on hüppemäe juures — seal leidub ruumi 75.000 pealtvaatajale. Muidugi kõik mitte tribüünidel, vaid kaugelt suurem osa mäeveerudel.

Kõik on moodsalt sisse seatud. Enne kui hüppaja suuskade hoog jõuab raugeda, on ta hüppekaugus meetrikõrguste säravate numbrite abil publikule teada antud ja kaugikirjutusseadeldiste abil pressitsentraali kaabeldatud, kust teated taliolümpia võitjatest ja re- sultaatidest jätkavad oma teed laiali üle kogu maa- kera...

Toomas Kivi.

KROONIKAT

11. dets. esitas Briti välisminister sir Samuel Hoare lahkumispalve. Tema kukutajaks sai kuulus Pariisi rahukava Itaaliale ja Abessiiniale, mis ei olnud kummalegi vastuvõetav.

*

14. dets. lahkus oma kohalt tervislikel põhjusil Tšehhoslovakkia looja ja ainuke president selle vabariigi ajaloos — Thomas G. Masaryk. Oma järglasena soovis ta näha välisministrit dr. Beneš'it.

*

18. dets. valiti uueks Tšehhoslovakkia presidendiks välisminister dr. Eduard Beneš, kes oli välisministriks Tšehhoslovakkia vabariigi algusest peale.

*

22. dets. nimetas Inglise kuningas uueks välisministriks Edeni, kes seni tegutses Rahvasteliidu ministri kohal.

*

24. dets., jõululaupäeval, õöl oli Saksamaal raske raudteeõnnetus, mis nõudis ohvriks 32 reisijat surnuna, pealeselle hulk haavatuid.

*

25. dets. langes atentaadi ohvriks endine Hiina välisministri kohuste täitja ja praegune teedeministri kohuste täitja Tang-Jujar. Teda süüdistati liigeses jaapanisöbralikus poliitikas.

*

28. dets. katkestas Uruguay diplomaatlikud suhted Venega, saates tema saadiku oma piiridest välja. Põhjuseks oli kommunistide mässukatseplaani veebruaris või märtsis.

*

31. dets., uue-aasta õöl, esines riigivanem K. Päts raadios pikema kõnega möödunud aastast poliitilise elus ja valitsuse kavade tulevikust. Põhiseaduse lõplikuks väljatöötamiseks peab asuma tööle rahuskogu, kelle kokkukutsumise kohta tuleb veebruaris rahvahääletus.

*

3. jaanuaril, vaherahu aastapäeval, peeti juba aastaid kombekssaanud üleriiklik 2-minutiline leinaseisak langenud kangelaste mälestuseks. Garnisonide asukohtades peeti paraade.

*

3. jaan. pühitsesid naiskodukaitse Paide ja Mündi jaoskonnad Paides oma 10-a. tegevuse juubelit. Peeti pidulik jumalateenistus ja liikmete pühalik vannutamine, millele järgnes omavaheline koosviibimine.

*

Kuulus Ameerika ookeanilendur Charles Lindbergh asus oma perekonnaga elama Inglismaale, kus ta loodab olla rohkem kaitstud Ameerika gangsterite väljapressimiste vastu, mille ohvriks langes nende esimene poeg.

*

9. jaanuaril avati Tallinnas, Kunstihoones, vana-meistrite tööde näitus. Esitatud on 147 autorit üle 200 väljapanekuga. Väljapanekute väärtuse tõttu on näitus erilise valve all.

*

Nagu oodata võis, ei olnud Pariisi rahukava õieti kummalegi poolele vastuvõetav. Territoriaalne tasu ja eksploatatsiooni õigused kogu Lõuna-Abessiinias ei olnud sugugi kooskõlas Rahvasteliidu seniste otsustega, kus Itaalia tunnistati kallaletungijaks. Neeguse rahutingimuseks on, et itaallased lahkuksid viimseni Abessiiniast, ja ta nõuab neilt kahjutasu. Nad tahavad jätkata sõda viimse võimaluseni. Rahukava Genfis ei arutatud, sest selle vastu olid isegi Briti peaminister Baldwin ja Rahvasteliidu minister Eden. Pooled algasid uuesti sõjategevust. Nüüd paistab olevat enam õnne abessiinlasil. Kallaletung algas kogu rindel. Partisaansõjast ei ole nad loobunud; nad on vallutanud juba üle paarikümne tangi, tulistanud alla hulk Itaalia lennukeid ja alatiselt toovad ajalehed teateid tähtsamate punktide vallutamisest. Nii on korduvalt räägitud Makalle tagasivõtmisest, kuid ikka on jäänud sinna taha küsimusmärk. Et aga itaallaste käsi ei käi kõige paremini, seda kõnelevad kindral Bodaglio tagasihoidlikud ja harvad teated rindelt. Eriti raskendavalt mõjutavad itaallaste sõjategevust alanud suured vihmajärged, mis aga soodustavad abessiinlasi. Suurte vihmavalangute vaheajal astub aktiivsele tegevusele Itaalia lennuvägi. Tarvitatakse ohtrasti õhupropagandad, kutsudes Mussolinilt allakirjutatud lendlehtedel rahvast mässama neeguse vastu. Olevat tarvitatud ka gaasipomme, kuid see pole leidnud ametlikku kinnitust. Mis aga itaallaste seisukorra moraalselt on teinud raskeks, oli nende metsik õhukallaletung Rootsi ja Egiptuse ambulantsidele, kusjuures sai surma rootsi arste ja hulk haavatuid. Kõneldakse juba tõsiselt kolme suurriigi — Ameerika Ühendriikide, Inglis- ja Prantsusmaa — aktsioonist, sanktsioonide laiendamisest ja naftakeelust juba 1. veebruarist. Saksa lehed leiavad põhjust avalikuks arutluseks teemal — Itaalia-Inglismaa sõda ja selle võimalikud tagajärjed. Et Inglismaa tõesti midagi kavatses või itaallaste kavatsusi enda suhtes kardab, näitab tema energiline kindlustus Vahe meres. Aleksandria on sõna tõsisel mõttes ainult sõjasadam, lennukeid on neil seal enam kui itaallasil Lii-bias. Viimane samm, suure ookeaniauriku muutmise sõjaväe ja -varustuse transportijaks Aafrikasse, on sõjavõimalusi suurendanud. Vastastikune toetus Itaalia kallaletungil Inglis-Prantsusmaale on peensusteni välja töötatud.

Jääb oodata Rahvasteliidu nõukogu kokkukutsu-mist, ja kui siis teostub nafta- ja õlisanktsioon, siis peab see olema itaallaste endi sõnade järgi uue maailmasõja kuulutamine.

KUIDAS MINUST SAI LASKUR JA MIDA SOOVITAN TEISTELE LASKURIKS SAAMISEL

Algasin laskmist 1925. a. Võru malevas, kust on säilinud häid mälestusi kaasvõitlejaist. 1928. a. siirdusin Võrust Viljandisse ja jätkasin hea tahtmise ja armastusega Sakalamaa malevas alustatud tööd. Vabamenud oma kutselisest tööst, on püsis ikka mul käes olnud ja nii võin ütelda, et 10 aasta jooksul olen annud kõik oma puhkuse ja vaba aja kaitseliidule.

Minu mitmesuguseid tähelepanekuid laskmise alal ei tarvitse võtta puhta kullana, sest ühel inimesel on üks asi hea, teisel jälle teine. Kõik inimesed ei ole ühesuguse kehaehitusega. Ühel on käed pikemad, teisel jälle lühemad. Samuti on vaimselt üks tugev, teine vastand sellele. Nii tuleb igaühel kõik asjad enda järele kohandada. Kes tahab saada heaks laskuriks, see peab olema tugev nii füüsiliselt kui ka psüühiliselt, karske ja terava nägemisega. On küll ka inimesi, kes kannavad prille, kuid saavutavad siiski häid laske-tagajärgi. Olen näinud ka laskurit (mitte eestlane), kes ühel maavõistlusel võttis sisse tublid „klahvid“, et korralikult lasta. Mitmed meie laskurid suitsetavad kõvasti ja lasevad selle juures päris hästi. Igaüks teeb oma harjumuse järele ja kui tal on tahtmist, siis saab tast hea laskur. Arstid tõendavad, et alkohol ja suitsetamine rikuvad närve, seepärast on soovitatav neist hoiduda, kuna laskuril on tarvis tugevaid närve. Isiklikult olen alkoholi vastu, kuna seda tarvitades saavutatakse vaid juhuslikke tagajärgi.

Mina jagan treeningharjutused kahte liiki, need on laskerajalised ja kodused. Eriti viimaseid hindan kõrgelt, sest minul puudub aeg ülepäevaseks lasketiirul käimiseks. Mina olen alati pannud aluse oma saavutustele koduse treeninguga. Ma saan selle ajaga, mis kulub lasketiirule minekuks, kodus viia läbi täielise

treeningu. Teiseks jääb koduse treeninguga ära laske-moona kulu, mis maksab palju raha. Koduse treeninguga tuleb püssi kandeid harjutada nii tugevaks, et see püssi raskuse all ei väsiks: ei püsti, lamades ega põlvelt asenditest laskmisel. Parem käsi peab harjuma päästikuga, et ta lasu annaks siis, kui laskur seda tahab, mitte juhuslikult. Kodustel treeningutel laskur õpib laskeasendi täpselt kätte ja peab sellest ka kramp-likult kinni laskerajal lastes, sellega kontrollides oma tulemusi endistega. Igakord püssi isemoodi hoides ei saavutata nimetamisväärsid tagajärgi. Seepärast ongi nõue, et iga asend peab olema lõplikult viimisteldud, ja sellest tuleb laskmisel pidada täpselt kinni, kui soovitakse saada häid tagajärgi.

L a m a d e s - l a s k e a s e n d. See asend on kõigile üldjoontes tuntud. Seepärast ei kirjelda ma mitte tema põhijooni, vaid iseärasusi, mis selle juures ilmnevad. Laman poolpöiki laskesuunale. Püss lasub kõige oma raskusega vasakul käel. Vasaku käe küünarnukk on viidud võimalikult ette püssi alla, nii et vasak käsi moodustab eest vaadates otsetoe püssi all. Tarvitatakse püssi ühtlaseks õlgatõmbamiseks püssirihma. Rihm on kinnitatud ülemise otsaga püssi külge hoidrõnga kohale. Alumine ots on lae juurest vabastatud ja moodustab enesest silmuse, missugune on ümber vasaku käevarre ja mille pikkus on tellitav. Rihma tarvitamise kohta on ilmunud varem pikki kirjeldusi ja igaühele peaks selle tarvitamine olema tuttav. Parem käsi haarab püssi laest toetades küünarnukiga vastu maad. Sihin võimalikult täpselt ja päästan sujuvalt.

Niimoodi lastes saavutasin käesoleval kevadel Inglise korrespondents-laskevõistlustel sportpüssiga lamades 397 silma 400 võimalikust.

Pealik Hugo Tedersoo

Pealik H. Tedersoo laskeasendis

Püsti-laskeasend. Püsti laskmine on olnud alati üks raskeimaid, mille juures tuleb kõikidel teha palju tööd, et saavutada parimaid tagajärgi. Seepärast ei maksa kellelgi karta, et ta treenib end üle ja laseb paremini kui on tarvis. Püsti-asendis on rihma tarvitamine keeldud. Siin tuleb panna erilist rõhku vasaku käe hoidmisele. Mõnedel inimestel on käevars nii pikk, et ta püsti-asendist lastes saab küünarnukiga puusakondile toetada ka täpsuspüssist laskmisel. (Vabapüssiga ja seent kasutades on see iseendast mõistetav.) Mina toetan vasaku käega rinnalihastele. Alguses tundub küll, et on raske ja püss kõigub, kuid aja jookul harjub ja püss seisab päris hästi. Siin tuleb igaühel leida, missugune asend tema kehaehitusele paremini sobib. Teiseks mängib siin väga tähtsat osa hingamine ja trikli päästmine. Püsti-asendis lastes seisab vasaku küljega laskesuuna poole. Toetan oma keharaskusega rohkem vasakule jalale. Seejuures vasak puus surub end välja ja rinnakorv rohkem ette, moodustades parima toe vasakule püssi kandvale käele. Küünarnukk toetab, nagu üteldud, rinnakorvile ja püss lasub täie raskusega vasakul käel. Haaran püssi vasaku käega tema raskuse keskpunkti ja hoian sealt kinni niipalju kui see on tarviline libisemise ja kaldumise ärahoidmiseks. Tugevasti kinnihoitud püss hakkab musklite tugevate pingutuste tagajärjel tegema ebasoovitavaid järske nõkse ja toob laskurile pettumuse tagajärgedes. Parema käega haaran laekaelast kaunis tugevasti, tõmmates püssi kaba õlasse käemuskli vastu. Haaran laekaelast seepärast kaunis tugevasti, et sellega esimese sõrme surve päästikule saaks tasakaalustatud ega tuleks ette lasu kõrvalerebimisi. Parema käe küünarnuki hoian kaunis kõrgel, nii et õlg laekabale annab paraja toetuspunkti, ja esimene sõrm on trikli eelveo ära tõmmanud ja ootab momenti lasu andmiseks. Säärases asendis algab vasaku ja parema käe koostöö. Vasak käsi peab andma püssile hea toe ja püüdma rahulikult mõned hetked teda sihtpunktis hoida. Parema käe esimene sõrm peab sel hetkel, kui püss on sihtpunktis, oma survet päästikule suurendama. Säärase tegevuse ajaks hingamiskopsu õhust tühjaks, nii et rinnas ei oleks sihtimise ajal pingutust. Ei ole ma ühe hinge kinnipidamise vältel lasku saanud anda, siis teen mitmed sügavamad vahehingamised ja asun uuele sihtimisele, kuni parem käsi suudab lasu anda momendil, kui püss on hetkeks sihtpunktis.

Säärases asendis saavutasin Viljandi garnisoni ja Sakalamaa maleva vahelist laskevõistlustel käesoleval sügisel täpsuspüssiga lastes 300 m dist. 5 lasuga — 48 silma (10, 9, 10, 10, 9).

Põlvelt-laskeasend. See asend ei ole minul mitte hea. Siiski olen mõnikord ka siin saavutanud päris rahuldavaid tagajärgi, nagu sel suvel kaitseliidu meistervõistlusel täpsuspüssiga 300 m dist. 20 l. — 185 silma. Soovitan põlvelt laskmisel kogu raskusega paremal jalakannal istuda, keha mitte liiga ette viia, vasaku käe küünarnukiga natuke üle põlve välja või veidi sissepoole toetuda, nii kuidas igaühele paremini sobib ja kus ta leiab parema toetuspunkti. Rihma tarvitamine on siin hädatarviline. Püss lasub

jällegi oma raskusega vasakul käel ja mõlemate käte koostöö on nii nagu kirjeldasin püsti-asendi puhul.

Kes soovib saada laskuriks, sel tuleb energiliselt peale hakata. Viia läbi kodused treeningud. Linnas seada endale toa seinale või aknale üles vastavad märklauad vähendatud mõõtudes. Maa-laskureil oleks soovitatav normaal-kaugustele asetada õiged märklauad ja oma õuest iga päev või ülepäeva tühja püssiga viia läbi vajaline arv (10—20 l. asendist) sihtimisharjutusi ühes kuke päästmisega. Väljas harjutamisel on palju paremusi. Silm harjub välise valgusega ja õige distant-siga. Nii harjub silm tuule, päikese ja kõikide ilmas-tiikuloudega, mis on tingimata tarviline. Vahelduseks kodusele treeningule tuleb paar korda kuus kodust tööd kontrollida tegeliku laskmisega. Ma ei eita lasketiirul tegeliku laskmise häid tagajärgi. Ta annab küll ja veel paremaid, kuid meie kaitseliidu laskureil ei ole seda „kroonu“ aega ega ka „kroonu laskemoona“ nii palju, et ta nädalas vähimalt paar korda saaks käia lasketiirul laskmas. Kodus leiab laskur aga ikka võimalust nädalas vähimalt paar korda püssi kätte võtta ja igast asendist oma paarkümmend klõpsu teha.

Olen senini lasknud rõngaskirbuga. Ei ole ka laita tulpkirbud, kuna mitmed välismaa ja meie laskurid nendega lasevad. Rõngaskirp olgu ennem suur kui väike. Viimane väsitab eriti silma, ja päikesepais-telise ilmaga on märk ebaselge ning tuleb suuri eksitusi ette.

Paljudel laskureil tuleb „võistluspalavik“ ja nad ei suuda võistlusel koduseid tagajärgi korrata ning ärrituvad seepärast. Seda saab hoida ära ja selleks ei tarvitse sugugi alkoholi ega muid „trophe“ sisse võtta. Parimaks abinõuks on see, et iga lask tuleb lasta keskmise pingutusega. Ei maksa püüda esimese ropsuga seda vana maailma „lõmmi lüüa“, vaid tehtagu seda aegamööda. Igal püssil on rauas „oma arv“ nii kümnesilmalisi kui ka teisi laske. On üks lask äpardunud, siis tuleb püüda järgmine lask paremini sooritada, täpselt sihtides. Ikka külma verd ja rahu. Lasust lasuni, kuni võistlus on läbi. Oldagu tagasihoidlik oma treeningu tagajärgede üle kiitlemisega. Vähem enesest rääkida — las teised räägivad, kui midagi rääkida on. Tagasihoidlikkuse eeskujuks võin tuua meie maailmameistri Jaagu (J. Kärner), kes on alati oma treeningu tulemuste avaldamises tagasihoidlik. Ka parimate saavutuste puhul, kui mõni küsib tema tagajärgi, vastab ta: „Mõni silm tuli kah.“ Võistlusel on aga tema tasapind alati ühtlane ja siis ta ütleb: „Üle kümne ei saanud ühtki, alla jäi teisi küll ja küll!“

Nüüd on teiste sportlaste poolt ka laskeala üheks tähtsaks spordialaks tunnustatud ja seda kuldmedali väärsaks peetud, mis annab laskespordi arengule uut hoogu. Loodan, et minu kirjeldus mõnele algajale kasu toob ja noored meie poolt alustatud tööd jätkavad ja edasi arendavad sama usinuse ja armastusega, nagu meie seda senini oleme teinud. Võtke endale itaallaste sõnad deviisiks, mis olid kirjutatud Rooma laskemaja seinale: „Braccio Fermo — Cvor non Vaccia“ ja tõlkes tähendavad järgmist: „Kui käsi kindel, ei süda siis võngu!“

„KAKS KORDA ÜMBER EESTI!“

Niipea kui talvetaat kaanetab meie ilusa kodumaa veed jääga ja katab maapinna puhta lumivaibaga, on meie usin suusatajate pere kohe platsis. Aast-aastalt lööb enam ja enam läbi kaitseliidu poolt helisema pandud talvise kehalise kasvatuses lipukiri: „Kõik suuskadele!“ Arusaamine ja huvi suusaspordi kui mitmekülgse värskes karastavas õhus tugevasti ja kasulikult keha harjutava spordiala vastu on kasvamas. Suusk levib, neid soetatatakse innukalt ja pole enam kaugel aeg, kus see muutub meil üldtarvitavaks talviseks rahvalikuks liikumisvahendiks.

Üheks mõjuvamaks abinõuks suusaspordi propageerimisel on olnud pikemad suusaretked. Need köidavad üldsuse tähelepanu ja virgutavad pealtvaatajaid järeletegemisele. Pikemad retked on tähtsad ühtlasi ka meie suusaspordilastele. Nad arendavad suusatajais vastu pidavust, annavad rikkalikke kogemusi suusaspordi rohkeis üksikasjades ja tutvustavad neid meie kodumaa talvise ilu ja võludega.

Alates 1928. a. hakkas kaitseliit ülalnimetatud eeldusil korraldama pikemaid suusaretki üksikute punktide vahel. Neist retkest kujunes välja ümber Eesti propaganda-suusatamine, mis esmakordselt viidi läbi 1931. aastal.

Algatus õnnestus kõigiti. Ja kui me esimeste retkede juures näeme rühkimas vaid peamiselt meie suusaspordi pioneere, siis leiame edaspidi asja kallal ja kütkeis laiemal hulgal, võib ütelda massi. Asi huvitab

ja mitmedki, kes esimesel ümber Eesti suusatamisel olnud esimest korda pikemal suusateekonnal, on jäänudki truuks suusarajale. Osavõtt suusavõistlustest elavnes, hakati korraldama malevais üksuste vahelisi retki ja tähesõite. Suusk muutub kaitseliitlasele liikumisvahendiks õppusil. **Ta** levib ka n.-ü. eraellu.

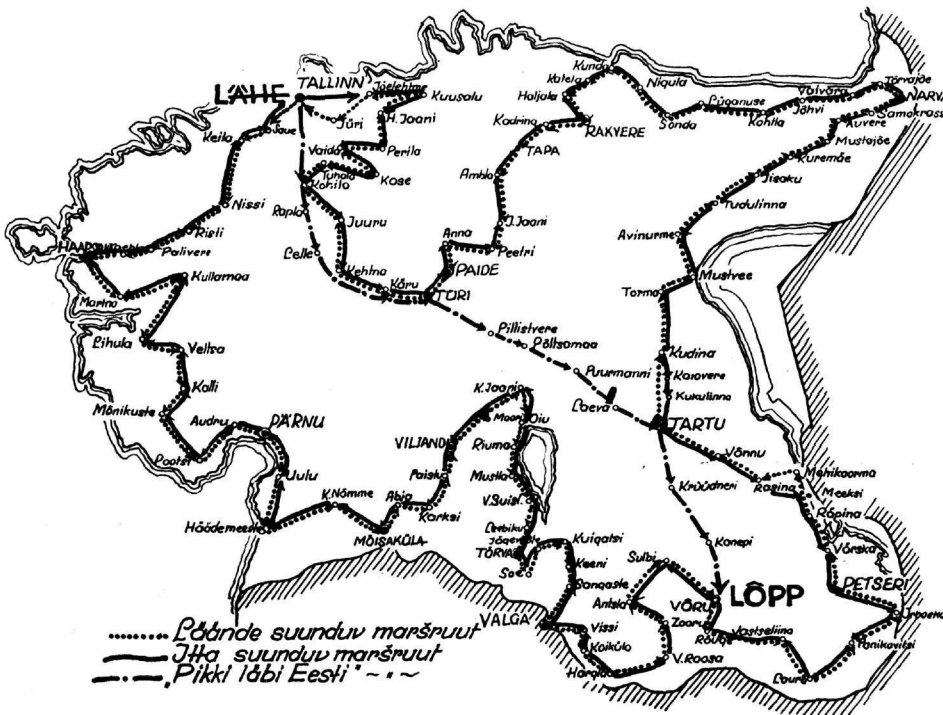
1931. aastal oli kogu retke pikkuseks 1106 km, mis kaeti 23 päeva jooksul. Järgneval, 1932, a. oldi sunnitud ebasoodsate lumeolude tõttu retke ära jätma. 1933. a. nähti ette juba pikem marsruut — 1780 km 100 meeskonnale. Sellest marsruudist kaeti vaid ⅔ ettenähtust, kuna pealetunud sula takistas retke lõpuleviimist. 1934. a. alatud 1958-km, 113 meeskonnaga, retk pidi jällegi lõpu eel katkema sula tõttu. 1935. a. retk — 1801 km 102 meeskonnale — viidi läbi, olgugi et ilmastiku ja lume olud siingi mõnes kohas tekitasid tunduvald raskusi.

Koos meestega on rassinud ka naised, korraldades vahetuspunktides toitlustamist ja sanitaarküsimusi. Ka on naiskodukaitse liikmed tegelike suusatajaini kuulunud meeskondade koosseisu. Nii on igal retkel üks naiskodukaitse liige koos meestega olnud väljas oma koduüksuse nime kaitsmisel.

1935. a. retke tegi kogu pikkusel kaasa meie vanimaid suusahuvilisi L. Rammus.

Meie talv on heitlik, kuid visadus võidab. Siht on õilis ja seda nauditavamad on tulemused.

Tänavu on k.-l. propaganda-suusatamine nähtud ette

KL. 1936. a. propaganda-suusatamise kaart.

Läände suunduv marsruut — 1787 km.

Lõuna suunduv marsruut — 1801 km.

Pikk läbi Eesti — 300 km.

suuremajooneliselt. Välja arvatud saared, ringitatakse Eesti kahekordselt. Üks marssruut — 1801 km 102 meeskonnale — suundub itta, teine — 1787 km 100 meeskonnale — läände. Algus on mõlemale 26. jaanuaril kell 1000 Tallinnast kaitseliidu maja juurest. Kavakohaselt peavad mõlemate marssruutide lõppmehkonnad jõudma tagasi Tallinnasse 26. veebruaril kell 1330.

26. veebruaril kell 1400 algab Tallinnast k.-l. propaganda-suusatamine „Piki läbi Eesti“ — maapikkus 300 km 13 meeskonnale, mille kaudu „Kaks korda üm-

ber Eesti suusatamise“ kontrollkaustad viiakse 1. märtsiks Võrru, kus sel ajal toimuvad k. a. k.-l. üleriiklikud suusatamisvõistlused. Seal antakse kontrollkaustad üle kaitseliidu ülemale või tema asetäitjale.

Toome siinjuures eelolevate suurretkede kaardi ja marssruudid, et asjast huvitatuil võimalduks jälgida huviküllast spordisündmust.

Soovime meie tublidele suusameestele parimaid kordaminekuid algavaks retkeks!

T—re.

ITTA SUUNDUV MARSSRUUT

Päevad ja kellaeg	Marssruudi nimetus	Tee pikkus	Meeskond
26. jaanuar			
kell 1000—1500	Tallinn-Jõeleftme	30 km	Tallinna malev
27. jaanuar			
kell 0800—1130	Jõeleftme-Kuusalu	22 km	Harju malev
.. 1200—1530	Kuusalu-H.-Jaani	22 km
.. 1600—1800	H.-Jaani-Perila as.	12 km
28. jaanuar			
kell 0800—1000	Perila as.-Vaida	15 km	Harju malev
.. 1030—1330	Vaida-Kose	22 km
.. 1400—1700	Kose-Tuhala	20 km
29. jaanuar			
kell 0800—1100	Tuhala-Kohila	18 km	Harju malev
.. 1130—1430	Kohila-Juuru	22 km
.. 1500—1800	Juuru-Kehtna	20 km
30. jaanuar			
kell 0800—1100	Kehtna-Käru	20 km	Järva malev
.. 1130—1430	Käru-Türi	20 km
.. 1500—1700	Türi-Paide	15 km
31. jaanuar			
kell 0800—1030	Paide-Anna	17 km	Järva malev
.. 1100—1330	Anna-Peetri	17 km
.. 1400—1530	Peetri-J.-Jaani	12 km
.. 1600—1930	J.-Jaani-Ambla	25 km
1. veebruar			
kell 0800—1030	Ambla-Tapa	18 km	Järva malev
.. 1100—1330	Tapa-Kadrina	16 km
.. 1400—1600	Kadrina-Rakvere	15 km	Viru malev
.. 1630—1900	Rakvere-Haljala	16 km
2. veebruar			
kell 0800—0930	Haljala-Katela	10 km	Viru malev
.. 1000—1100	Katela-Kunda	8 km
.. 1130—1330	Kunda-Nigula	15 km
.. 1400—1630	Nigula-Sonda	18 km
.. 1700—1900	Sonda-Lüganuse	15 km
3. veebruar			
kell 0800—1000	Lüganuse-Kohtla	13 km	Viru malev
.. 1030—1230	Kohtla-Jõhvi	15 km
.. 1300—1800	Jõhvi-Vaivara	30 km
4. veebruar			
kell 0800—0930	Vaivara-Tõrvajõe	10 km	Narva malev
.. 1000—1130	Tõrvajõe-Narva	10 km
.. 1200—1400	Narva-Samokrassi	13 km
.. 1430—1530	Samokrassi-Auvere	7 km
.. 1600—1800	Auvere-Mustajõe	13 km
5. veebruar			
kell 0800—1130	Mustajõe-Kuremäe	25 km	Narva malev
.. 1200—1500	Kuremäe-Isaku	20 km	Viru malev
.. 1530—1830	Isaku-Tudulinna	20 km
6. veebruar			
kell 0800—1030	Tudulinna-Avinurme	17 km	Viru malev
.. 1100—1500	Avinurme-Mustvee	27 km	Tartumaa malev
.. 1530—1730	Mustvee-Torma	15 km
7. veebruar			
kell 0700—1100	Torma-Kudina	25 km	Tartumaa malev
.. 1130—1330	Kudina-Kaiavere	13 km
.. 1400—1600	Kaiavere-Kukulinna	15 km
.. 1630—1900	Kukulinna-Tartu	17 km
8. veebruar			
kell 0800—1130	Tartu-Võnnu	25 km	Tartu malev
.. 1200—1430	Võnnu-Rasina	17 km	Tartumaa malev
.. 1500—1700	Rasina-Meeksi	15 km
9. veebruar			
kell 0800—1000	Meeksi-Räpina	15 km	Tartumaa malev
.. 1030—1430	Räpina-Värska	27 km
.. 1500—1800	Värska-Petseri	21 km	Petseri malev
10. veebruar			
kell 0800—1100	Petseri-Irboska	20 km	Petseri malev

Päevad ja kellaeg	Marssruudi nimetus	Tee pikkus	Meeskond
kell 1130—1430	Irboska-Panikoviitši	20 km	Petseri malev
.. 1500—1730	Panikoviitši-Laura	16 km
11. veebruar			
kell 0800—1200	Laura-Vastseliina	25 km	Petseri malev
.. 1230—1630	Vastseliina-Rõuge	26 km	Võru malev
12. veebruar			
kell 0800—1100	Rõuge-Võru	20 km	Võru malev
.. 1130—1430	Võru-Sulbi	22 km
.. 1500—1830	Sulbi-Antsla	23 km
13. veebruar			
kell 0800—1000	Antsla-Tsooru	15 km	Võru malev
.. 1030—1200	Tsooru-V.-Roosa	10 km
.. 1230—1530	V.-Roosa-Hargla	20 km
.. 1600—1800	Hargla-Koiküla	14 km	Valga malev
14. veebruar			
kell 0800—0930	Koiküla-Vissi	10 km	Valga malev
.. 1000—1300	Vissi-Valga	18 km
.. 1330—1530	Valga-Sangaste jaam	14 km
.. 1600—1800	Sangaste jaam-Keeni mõis	12 km
15. veebruar			
kell 0800—0930	Keeni mõis-Kuigatsi	10 km	Valga malev
.. 1000—1200	Kuigatsi-Jõgeveste	12 km
.. 1230—1400	Jõgeveste-Soe	10 km
.. 1430—1630	Soe-Tõrva	14 km
.. 1700—1830	Tõrva-Leebiku	10 km
16. veebruar			
kell 0800—1030	Leebiku-V.-Suislepa	16 km	Valga malev
.. 1100—1330	V.-Suislepa-Mustla	16 km	Sakalamaa malev
.. 1400—1600	Mustla-Riuma	15 km
.. 1630—1900	Riuma-Oiu	17 km
17. veebruar			
kell 0800—1030	Oiu-Kolga-Jaani	18 km	Sakalamaa malev
.. 1100—1430	Kolga-Jaani-Moori	22 km
.. 1500—1700	Moori-Viljandi	14 km
18. veebruar			
kell 0800—1000	Viljandi-Paistu	16 km	Sakalamaa malev
.. 1030—1330	Paistu-Karksi	22 km
19. veebruar			
kell 0800—1000	Karksi-Abja	15 km	Pärnumaa malev
.. 1030—1230	Abja-Mõisaküla	13 km
.. 1300—1600	Mõisaküla-Kilingi-Nõmme	20 km
20. veebruar			
kell 0800—1300	Kilingi-Nõmme-Häädemeeste	31 km	Pärnumaa malev
.. 1330—1700	Häädemeeste-Uulu	25 km
21. veebruar			
kell 0800—1000	Uulu-Pärnu	15 km	Pärnumaa malev
.. 1030—1230	Pärnu-Audru	14 km	Pärnu malev
.. 1300—1700	Audru-Pootsi	27 km	Pärnumaa malev
22. veebruar			
kell 0800—1130	Pootsi-Mõnikuste	23 km	Pärnumaa malev
.. 1200—1500	Mõnikuste-Kalli	20 km
.. 1530—1800	Kalli-Veltsa	15 km
23. veebruar			
kell 0800—1130	Veltsa-Lihula	23 km	Lääne malev
.. 1200—1530	Lihula-Kullamaa	24 km
24. veebruar			
kell 0800—1100	Kullamaa-Martna	18 km	Lääne malev
.. 1130—1430	Martna-Haapsalu	22 km
.. 1500—1700	Haapsalu-Taebala	15 km
.. 1730—1900	Taebala-Palivere	10 km
25. veebruar			
kell 0800—0930	Palivere-Risti	10 km	Lääne malev
.. 1000—1300	Risti-Nissi	20 km
.. 1330—1730	Nissi-Keila	28 km	Harju malev
26. veebruar			
kell 0800—1000	Keila-Saue vallamaja	11 km	Harju malev
.. 1030—1330	Saue vallamaja-Tallinn	20 km

LÄANDE SUUNDUV MARSSRUUT

Päevad ja kellaeg	Marssruudi nimetus	Tee pikkus	Meeskond
26. jaanuar			
kell 1000—1230	Tallinn-Saue vallamaja	18 km	Tallinna malev
.. 1300—1430	Saue-Keila	10 km	Harju malev
.. 1500—1900	Keila-Nissi	28 km
27. jaanuar			
kell 0800—1100	Nissi-Risti	20 km	Harju malev
.. 1130—1300	Risti-Palivere	10 km	Lääne malev
.. 1330—1500	Palivere-Taebla	10 km
.. 1530—1730	Taebla-Haapsalu	15 km
28. jaanuar			
kell 0900—1200	Haapsalu-Martna	22 km	Lääne malev
.. 1230—1500	Martna-Kullamaa	18 km
29. jaanuar			
kell 0800—1300	Kullamaa-Lihula	34 km	Lääne malev
.. 1330—1700	Lihula-Veltsa	23 km
30. jaanuar			
kell 0800—1030	Veltsa-Kalli	15 km	Lääne malev
.. 1100—1400	Kalli-Mõnikuste	20 km	Pärnumaa malev
.. 1430—1800	Mõnikuste-Pootsi	23 km
31. jaanuar			
kell 0800—1200	Pootsi-Audru	27 km	Pärnumaa malev
.. 1230—1400	Audru-Pärnu	10 km
.. 1430—1630	Pärnu-Uulu	15 km	Pärnu malev
1. veebruar			
kell 0800—1130	Uulu-Häädemeeste	25 km	Pärnumaa malev
.. 1200—1700	Häädemeeste-Kilingi-Nõmme	31 km
2. veebruar			
kell 0800—1100	Kilingi-Nõmme-Mõisaküla	20 km	Pärnumaa malev
.. 1130—1300	Mõisaküla-Abja	10 km
.. 1330—1530	Abja-Karksi	15 km
3. veebruar			
kell 0800—1100	Karksi-Paistu	22 km	Pärnumaa malev
.. 1200—1500	Paistu-Viljandi	16 km	Sakalamaa malev
4. veebruar			
kell 0800—1300	Viljandi-Kolga-Jaani	35 km	Sakalamaa malev
.. 1400—1600	Kolga-Jaani-Oiu	15 km
5. veebruar			
kell 0800—1030	Oiu-Riiuma	17 km	Sakalamaa malev
.. 1100—1300	Riiuma-Mustla	15 km
.. 1330—1600	Mustla-V.-Suislepa	16 km
.. 1630—1800	V.-Suislepa-Leebiku	10 km
6. veebruar			
kell 0800—0930	Leebiku-Tõrva	10 km	Valga malev
.. 1000—1200	Tõrva-Soe	14 km
.. 1230—1400	Soe-Jõgeveste	10 km
.. 1430—1630	Jõgeveste-Kuigatsi	12 km
.. 1700—1830	Kuigatsi-Keeni mõis	10 km
7. veebruar			
kell 0800—1000	Keeni mõis-Sangaste jaam	12 km	Valga malev
.. 1030—1230	Sangaste jaam-Valga	14 km
.. 1300—1600	Valga-Vissi	18 km
.. 1630—1800	Vissi-Koiküla	10 km
8. veebruar			
kell 0800—1000	Koiküla-Hargla	14 km	Valga malev
.. 1030—1330	Hargla-V. Roosa	20 km
.. 1400—1530	V.-Roosa-Tsooru	10 km	Võru malev
.. 1600—1800	Tsooru-Antsila	15 km
9. veebruar			
kell 0800—1130	Antsila-Sulbi	23 km	Võru malev
.. 1200—1500	Sulbi-Võru	22 km
.. 1530—1830	Võru-Rõuge	20 km
10. veebruar			
kell 0900—1300	Rõuge-Vastseliina	26 km	Võru malev
.. 1300—1730	Vastseliina-Laura	25 km
11. veebruar			
kell 0800—1030	Laura-Panikoviitsi	16 km	Petseri malev

Päevad ja kellaeg	Marssruudi nimetus	Tee pikkus	Meeskond
kell 1100—1400	Panikoviitsi-Irboska	20 km	Petseri malev
.. 1430—1730	Irboska-Petseri	20 km
12. veebruar			
kell 0800—1100	Petseri-Värskä	20 km	Petseri malev
.. 1130—1530	Värskä-Räpina	27 km
.. 1600—1900	Räpina-Mehikoorma	20 km	Tartumaa malev
13. veebruar			
kell 0800—1000	Mehikoorma-Rasina	15 km	Tartumaa malev
.. 1030—1300	Rasina-Võnnu	17 km
.. 1330—1700	Võnnu-Tartu	25 km
14. veebruar			
kell 0800—1330	Tartu-Kudina	37 km	Tartu malev
.. 1400—1800	Kudina-Torma	25 km	Tartumaa malev
15. veebruar			
kell 0800—1000	Torma-Mustvee	15 km	Tartumaa malev
.. 1030—1430	Mustvee-Avinurme	27 km
.. 1500—1730	Avinurme-Tudulinna	17 km
16. veebruar			
kell 0800—1100	Tudulinna-Iisaku	20 km	Viru malev
.. 1130—1430	Iisaku-Kuremäe	20 km
.. 1500—1830	Kuremäe-Mustajõe	25 km
17. veebruar			
kell 0800—1000	Mustajõe-Auvere	13 km	Narva malev
.. 1030—1130	Auvere-Samokrassi	7 km
.. 1200—1400	Samokrassi-Narva	13 km
.. 1430—1600	Narva-Tõrvajõe	10 km
.. 1630—1800	Tõrvajõe-Vaivara	10 km
18. veebruar			
kell 0800—1300	Vaivara-Jõhvi	30 km	Narva malev
.. 1330—1530	Jõhvi-Kohtla	15 km	Viru malev
.. 1600—1800	Kohtla-Lüganuse	13 km
19. veebruar			
kell 0800—1000	Lüganuse-Sonda	15 km	Viru malev
.. 1030—1300	Sonda-Nigula	18 km
.. 1330—1530	Nigula-Kunda	15 km
.. 1600—1700	Kunda-Katela	8 km
.. 1730—1900	Katela-Haljala	10 km
20. veebruar			
kell 0800—1030	Haljala-Rakvere	16 km	Viru malev
.. 1100—1300	Rakvere-Kadrina	15 km
.. 1330—1600	Kadrina-Tapa	16 km
.. 1630—1900	Tapa-Ambla	18 km	Järva malev
21. veebruar			
kell 0800—1130	Ambla-J.-Jaani	25 km	Järva malev
.. 1200—1330	J.-Jaani-Peetri	12 km
.. 1400—1630	Peetri-Anna	17 km
.. 1700—1930	Anna-Paide	17 km
22. veebruar			
kell 0800—1000	Paide-Türi	15 km	Järva malev
.. 1030—1330	Türi-Käru	20 km
.. 1400—1700	Käru-Kehtna	20 km
23. veebruar			
kell 0800—1100	Kehtna-Juuru	20 km	Harju malev
.. 1130—1430	Juuru-Kohila	22 km
.. 1500—1800	Kohila-Tuhala	18 km
24. veebruar			
kell 0800—1100	Tuhala-Kose	20 km	Harju malev
.. 1130—1430	Kose-Vaida	22 km
.. 1500—1700	Vaida-Perila as.	15 km
25. veebruar			
kell 0800—1000	Perila as.-H.-Jaani	12 km	Harju malev
.. 1030—1400	H.-Jaani-Kuusalu	22 km
.. 1430—1800	Kuusalu-Jõelettme	22 km
26. veebruar			
kell 0900—1100	Jõelettme-Jüri	15 km	Harju malev
.. 1130—1330	Jüri-Tallinna	15 km

„PIKI LÄBI EESTI“ TALLINNAST — VÖRRU SUUNDUV MARSSRUUT

Päevad ja kellaeg	Marssruudi nimetus	Tee pikkus	Meeskond
26. veebruar			
kell 1400—1800	Tallinn-Kohila	32 km	Tallinna malev
27. veebruar			
kell 0800—1030	Kohila-Rapla	20 km	Harju malev
.. 1100—1400	Rapla-Lelle	22 km
.. 1430—1600	Lelle-Käru	10 km	Pärnumaa malev
.. 1630—1900	Käru-Türi	20 km	Järva malev
28. veebruar			
kell 0800—1200	Türi-Pillistvere	32 km	Järva malev

Päevad ja kellaeg	Marssruudi nimetus	Tee pikkus	Meeskond
kell 1230—1430	Pillistvere-Põltsamaa	16 km	Sakalamaa malev
.. 1500—1800	Põltsamaa-Puurmanni as.	24 km
29. veebruar			
kell 0800—1000	Puurmanni as.-Laeva as.	16 km	Tartumaa malev
.. 1030—1330	Laeva as.-Tartu	26 km
.. 1400—1800	Tartu-Krüüdner-Maaritsa	30 km	Tartu malev
1. märts			
kell 0800—1100	Krüüdneri-Maaritsa-Kanepi	22 km	Tartumaa malev
.. 1130—1530	Kanepi-Võru	30 km	Võru malev

Lennuasjandusest

LENNUMEHAANIKA

MIKS JA KUIDAS LENDAB PURILENNUK

Dipl. ins. H. TOMBACH

Oletame, et läksime jalutama tuulise ilmaga. Tuneme, et sammumine vastu tuult on raskendatud. Mida kõvem tuul, seda enam ta takistab meie edasilikumist. Jääme seisma — kõva tuul tahab jõuga meid ümber paisata. Pöörame ümber ja sammume pärituult — kui käik on küllalt kiire, siis tuule jõud tundub hulga väiksemana.

Need lihtsad tähelepanekud igapäevasest elust leiavad seletust selles, et tuul ei ole midagi muud kui õhumasside vool. Nagu suur kivi jõesängis segab rahulist veevoolu, nii kujutab meie keha endast takistuse õhuvoolule, mis tema vastu surub teatud jõuga. Seda jõudu nimetatakse õhutakistuseks. Sama jõud esineb ka siis, kui keha liigub vaikselt õhus. Ta on null ainult juhtumil, kui õhuvool ja keha liiguvad mõlemad samas suunas ja võrdse kiirusega või kui mõlemad on liikumatud.

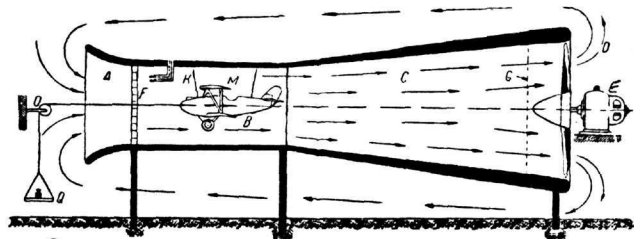
Nimelt on õhutakistus keha ja õhu suhtelisest kiirusest, see on kiirusest, millega keha ja õhumass liiguvad üksteise suhtes. Selgitame seda lähemalt näidete varal.

Oletame, et jalgrattur sõidab siledal ja tasasel asfalteeritud maanteel. Kuna tee on sile, siis kulutab ta ainult õige vähe energiat rattakummide ja maanteepinna vahelise hõõrumise võitmiseks, ja kuna ta sõidab tasasel pinnal, siis ei kuluta ta oma energiat ka raskusjõu võitmiseks. Peaosa tema energiast läheb just õhutakistuse võitmiseks.

Esimene juhtum: on täieline tuulevaikus ja jalgrattur arendab kiirust 20-km/tunnis — suhteliselt õhule on tema kiirus samuti 20-km/t. Teine juhtum: puhub neljapalliline tuul, mis vastab õhuvoolu kiirusele 20 km/t., ja jalgrattur sõidab pärituult sama kiirusega nagu eelmisel juhtumil — tema ja õhu suhteline kiirus on null ja õhutakistus on samuti null. Kolmas juhtum: puhub tuul nagu teisel juhtumil ja jalgrattur arendab pärituult sõites kiirust 40 km/t. — tema ja õhu suhteline kiirus on nüüd $40 - 20 = 20$ km/t. ja õhu takistav jõud niisama suur kui esimesel juhtumil. Neljas juhtum: tuule kiirus on 10 km/t. ja jalgrattur sõidab vastufuult kiirusega 30 km/t. — suhteliselt õhule on tema kiirus nüüd $30 + 10 = 40$ km/t. ja ta peab end märksa rohkem pingutama kui eelmistel juhtumitel.

Kokkuvõetult: selleks, et arvutada ühe eseme ja õhu suhtelist kiirust, tuleb mõlema kiirused kokku arvata, kui nad on suunatud üksteise vastu, ja üksteisest maha arvata, kui õhk ja ese liiguvad ühises suunas.

Selleks, et teaduslikult uurida kehade liikumist õhus, on kõigis suuremades riikides olemas n-n. aerodünaamilised tunnelid. Eespool konstateerisime, et õhutakistuse mõttes on ükskõik, kas liigub keha liikumatus õhus või seisab keha paigal ja liigub õhk. On selge, et lihtsam on panna õhk liikuma ja jätta uurimisalune keha paigale, mis võimaldab kergemini teostada vaatlusi ja eriliste mõõteriistade abil uurida nähtusi ja seadusi, mis seejuures ilmnevad. Viimast võimaldabki aerodünaamiline tunnel (vaata joon. 1).

Joon. 1. Aerodünaamilise tunneli skeem

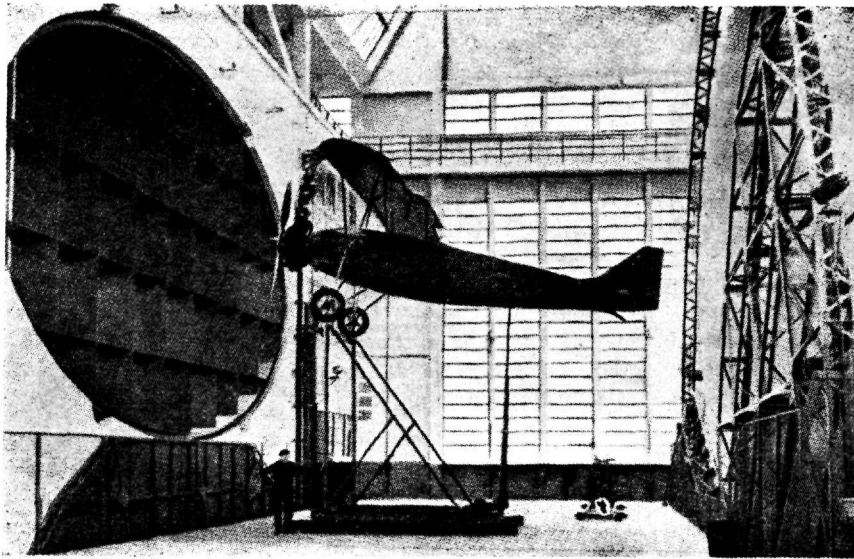
E — elektrimootor, D — ventilaator, B — lennuki mudel, F — võrk-sõrestik keeriste vältimiseks, Q — kaalud õhutakistuse mõõtmiseks; nooled näitavad õhu ringvoolu

See kujutab endast üldjoontes toru, mille ühes otsas asub elektrijõul töötav ventilaator, missugune torust õhku välja imedes tekitab seal õhuvoolu (tuult). Olenedes toru ja ventilaatori läbimõõtudest ja elektrimootori võimest on võimalik saavutada õhuvoolu mitmesuguse kiirusega.

Moodsad aerodünaamilised tunnelid, mitmemeetrilise läbimõõduga, võimaldavad teha katseid mitte ainult vähendatud moodsa valmistatud lennukite täpsete mudelitega, vaid ka isegi õiges suuruses lennukitega. Sealjuures on võimalik anda tunnelit läbistavale õhuvoolule kiirust üle 180 km/t, mis vastab moodsa lennuki kiirusele (vaata joon. 2).

Aerodünaamilises tunnelis on võimalik uurida ka nähtusi, mis ilmnevad, kui õhuvool põrkab lihtsakuju- liste kehade vastu, nagu plaadid, kuulid, lennuki tiivad jne. Õhutakistus mõõdetakse alati eriliste tundeliste kaaludega.

Säärased teaduslikud mõõtmised on näidanud, et õhutakistus kasvab nagu suhtelise kiiruse ruut, s. t. kui keha ja õhu suhteline kiirus kasvab kahe-, kolmekordseks jne., siis õhutakistus kasvab nelja-, üheksakordseks jne. Nii siis, tagasi tulles käsitletud juhtumeile jalgratturiga on õhu takistav jõud neljandal juhtumil (suhteline kiirus 40 km/t) neli korda nii suur kui

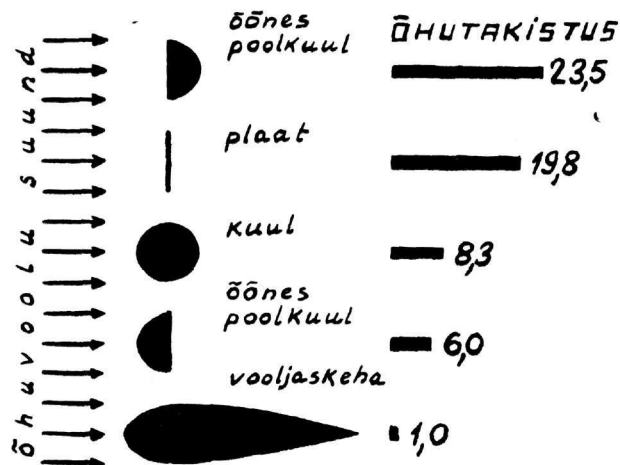

Joon. 2. Moodne aerodünaamiline tunnel (Pariisi läheduses)

esimesel ja kolmandal juhtumil (suhteline kiirus 20 km/t).

Õhutakistuse suurus oleneb ka õhu tihedusest. Mida hõredam on õhk, seda vähem ta takistab liikumist. Õhutakistus on proportsionaalne õhu tihedusele.

Tähtsal määral mõjutavad õhutakistust keha enda suurus ja kuju. Mida suurem keha, seda suurem on muidugi õhutakistus. Õhutakistus on proportsionaalne keha suurima ristlõike pindalale, kui ristlõige on teostatud perpendikulaarselt õhuvoolu suunale. Kahel kehal, mille ristlõigete suurused on võrdsed, võib olla sootuks erinev õhutakistus, sest viimane oleneb tunduvalt keha kujust (vaata joon. 3) ja keha pinna karedusest. Katsed on näidanud, et väikseima õhutakistuse omavad ja parimini tungivad õhust läbi sigaritaolised või langeva veetilga kujulised, n.-n. vooljaskhad. Seepärast püütakse kõigile kiirelt liikuvaile sõidukeile (lennukid, võidusõidu-autod, raudtee-torpeedod jne.) ja nende välistele osadele anda võimalikult

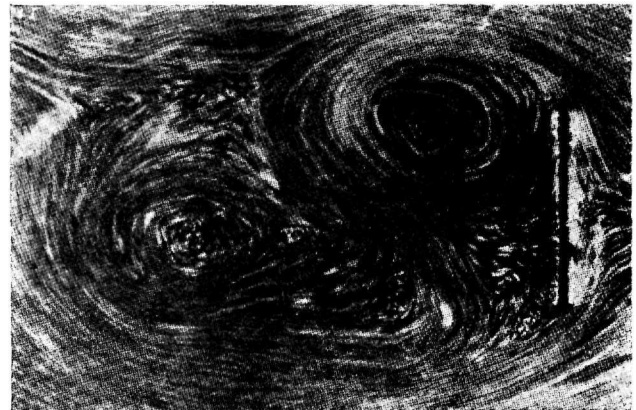

Joon. 3. Võrdse ristlõike pindalaga kehade õhutakistused

tilgale lähenev kuju või, kui see ei ole võimalik, siis vähemalt tilgakujuline läbilõige (lennuki toed). Seejuures lõikab vooljaskaha õhku oma nüri otsaga. Õhutakistuse vähendamise otstarbel lakitakse ja poleeritakse välispind veel võimalikult siledaks.

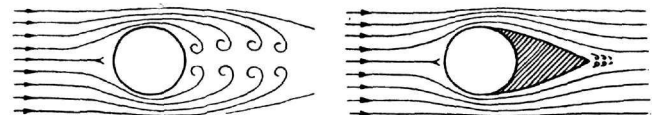
Kokku võttes oleneb õhutakistus: 1) õhu ja keha suhtelisest kiirusest (teises astmes), 2) õhu tihedusest, 3) keha suurusest, 4) keha kujust ja välispinna siledusest.

Olles tutvunud teguritega, millest oleneb õhutakistus, vaatleme veidi lähemalt, mispärast keha kujul on nii otsustav tähtsus õhutakistuse suurusele. Kui aerodünaamilises tunnelis segada õhuvoolu sekka värvilist tolmusarnast ainet, siis on võimalik vaadelda ja soovi-

Joon. 4. Lameda plaadi aerodünaamiline spektrum (õhk liigub paremalt vasemale)

korral isegi pildistada üksikute kehade n.-n. aerodünaamilised spektrumid (vaata joon. 4), kus on selgesti näha õhujugade teekonnad ja keerdkäigud. Keha eespool, mis on suunatud õhuvoolule vastu, tekib loomulikult õhusurve. Õhujoad otsivad endale teed keha külgedel, kuid ei ühine mitte kohe keha tagapinnal, vaid oma inertsit tõttu kisivad end külgedelt lahti ja ühinevad uuesti alles tükk maad edasi. Seetõttu tekib keha tagapool tsoon, kus õhusurve on madalam kui ümberringi, millesse kistakse „tükid“ möödavoolavast õhust, mis siis moodustavad keerised (vaata joon. 5).

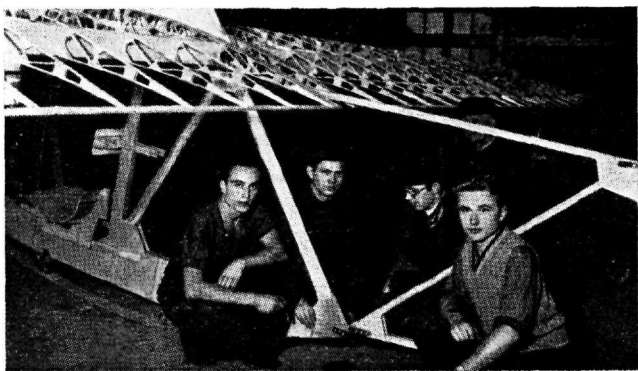
Joon. 5. Kuuli ja vooljaskaha aerodünaamiline spektrum (õhuvool liigub vasemalt paremale)

Võib öelda, et keha õhutakistus koosneb: 1) survest eespool, 2) imemisjõust tagapool ja 3) õhu hõõrumisest vastu kehapinda. Õhu hõõrumist saab vähendada pinna siledaks tegemisega. Õhu hõõrenduse tekkimist keha tagapoolel välditakse sellega, et tühimik

keha taga täidetakse, andes kogu kehale vastava kuju (vaata joon. 5). Õhk ei kisu end enam pinna küljest lahti, vaid voolab rahulikult mööda pinda, tekitamata keeriseid. Seepärast on vooljaskehade õhutakistus ka minimaalne. (Järgneb.)

EESTI PURILENNU STATISTIKAT

Eesti purilennu ajalugu ei ole kuigi pikk. Esimesed eesti purilendurid Brasche ja Vellema (Feldman) Viljandist omandasid 1931. aastal Saksamaal, Rossitteni purilennukoolis, esimene C liigi purilenduri kutse, teine B liigi purilenduri kutse. Järgmisel aastal suurenes eesti purilendurite pere veel ühe C liigi purilenduri

Äsja valminud Järva maleva purilennuk „Türi Luik“ enne riidega katmist ja tema ehitajad.

võrra, kes oma oskused omandas samuti Saksamaal. 1933. aasta ei toonud mingeid muudatusi purilendurite arvulises koosseisus, kuid selle eest ehitati Eestis esimene purilennuk, nimelt Viljandis, millele peatselt järgnes teiste purilennukite ehitus Tallinnas, Viljandis ja mujal. Sellega avanes võimalus hakata harrastama purilendu ka Eestis ja välja õpetada purilendureid kohal. 1934. aasta alul korraldati esimesed purilennu ja purilennukite ehituse kursused Viljandis.

Vahepeal on purilennuasjandus Eestis arenenud jõudsasti, mis on suurelt osalt kaitseliidu teene, kes

möödunud aastal ka oma organisatsioonis hakkas harrastama purilendu. 1-ks jaanuariks 1936. a. teadaolevail andmeil oli Eestis 63 purilendurit, nendest 4 C liiki, 31 B liiki ja 28 A liiki purilendurit, ja 17 valmishitatud purilennukit.

C liiki purilendurite vähesust tuleb seletada sellega, et Eesti maastik ja kliimaatilised olud ei ole eriti soodsad selle liigi katse sooritamiseks. Seepärast on ka kõik C liigi purilendurid oma katsed sooritanud välismaal, nimelt Brasche (1931. a.), Massakas (1932. a.) ja Buschman (1934. a.) Saksamaal ja Rannaleet (1935. a.) Leedus. Käesoleval aastal on Eesti purilennu tähtsaimaks ülesandeks sobiva purilennu maastiku avastamine, kus oleks võimalik korraldada purilendurite treeninglaagrit või võib-olla isegi avada purilennukooli.

Arvesse võttes, et praegu on üle Eesti enam kui kümme purilennukit ehitamisel ja niisama palju purilennukite ehitusi kavatsusel, töötab eelolev aasta eesti purilennule tuua laiaulatuselise arengu.

Tabel 1. Purilendurite ja purilennukite arvu kasvamine a. 1931—1936.

Purilendurid	Aasta		1931	1932	1933	1934	1935
	Liik						
A			0	0	0	6	28
B			1	1	1	17	31
C			1	2	2	3	4
K o k k u			2	3	3	26	63
Purilennukid . .			0	0	3	9	17

Tabel 2. Sooritatud purilenduri katsete arv katseid korraldanud organisatsioonide järgi 1. jaan. 1936. a.

Koht	Tallinn					Viljandi	Eestis	Saksamaa	Leedu	Välismaal	Kõik kokku
	Organisatsioon	K. L. Tallinna malev	Õhu- ja Gaasikatse Liit	Tall. Õhu- asjand. Ühing	Saksamaa Õhu- asjand. Ühing	Kokku				Kokku	
A		21	8	8	22	59	4	—	4	63	
B		13	—	1	16	30	4	1	5	35	
C		—	—	—	—	—	3	1	4	4	
K o k k u		34	8	9	38	89	11	2	13	102	

Koorküla TÄHVAL RABE

Vabadussõja algpäevilt

Paljud vahest ei tea, et Koorküla vald asub metsade kurus Läti piiril Tõrva linna taga.

Seega suurtest liiklemisteedest kõrval ja eraldatuna asub ta siin.

Kuid okupatsioonivägede lahkudes levis ka siin rahutus ja süvenes kartus tuleviku pärast.

Teade, et Tallinnas olevat Eesti valitsus uuesti juba võimul, veidi parandas seda halba meeleolu, et aga enamlased päev-päevalt läksid ninakamaks ja uhkemaks, siis vaibus ka see meeleolu tõus.

Kuulujuttude järgi pidid enamlased jälle varsti saama maa valitsejateks, Lätimaal olidki nad juba pere-mehed... Võru olevat nad vallutanud...

Keegi ei võinud teada, mis toob järgmine päev. Öhkkond oli ülipinev. Oodati suure põnevusega oma valitsuse korraldusi, kuid et neid ei tulnud ega tulnud, siis löid paljud lootusetult käega ja olid valmis saatusele alistuma.

Kuid siiski ühel novembrikuu lõpupäeval tõi Koorküla Asu mõisa valitseja Mühlberg teate, et Tõrvas olevat juba asutatud Eesti kaitseliit ja et Tõrva komandant käskinud ka Koorkülas organiseerida omakaitset.

See oli siin esimene tunnus Eesti valitsusest. Kuid seegi oli ebamäärane korraldus.

Enamlased, s. o. kohalikud punased, lausa ähvardasid esimeses järjekorras üles puua neid, kes julgevad astuda kaitseliitu. Ka olid kohalikel punaseil oma kavad punakaardi asutamiseks varus ja nad valmisid vallaomavalitsuse ülevõtmisele.

Kaitseliidu loomise mõttest haarasid esialgu paljud kinni, kuid enamlaste ähvardused ja ka Mühlbergi keeldumine osavõtust kaitseliidu tööst mõjus nii, et palju ei puudunudki, et see kava olekski jäänud kavaks ja omakaitse loomine oleks nurjunud.

Kuid tõsised eesti mehed, kes ei hoolinud enamlaste ähvardusist, astusid kokku ja panid Koorküla vallas kaitseliidule aluse. Need olid Jaan Märtsen, Riit, Vester, Kiesler ja Horn. Kõigest viis meest, kes esialgselt tahtsid kaitsta oma kodumaad!

Siiski põlnud ka kõik need viis meest kindlad kaitsjad, ei olnud kindel, et see samm hiljem ei kujune endale õnnetuseks.

Päev hiljem olid punase vallaõukogu valimised ja kaks vastset „kaitseliitlast“ sattusid punasesse vallaõukogusse!

Inimene, kel puudub selgroog, peab oskama end ju ette valmistada igaks juhuks!...

Oli nii-ütelda mitme valitsus — endine vallavalitsus, punane nõukogu ja ka kaitseliit — aga ega sealjuures keegi kellelegi veel kurja teinud ega üksteist segatud.

Elati nohisedes edasi ja igaüks ootas oma tegevusele soodsamat aega.

16. detsembril 1918. a. käsutati mehed Viljandi rahvaväe komisjoni. Vallavanem Treu saatis mehed kõik ilusasti Viljandisse, mõne punasegi.

Viljandis pandi kõik „paigale“ ja saadeti mõneks päevaks koju. See kojusaatmine andis punaseile võimaluse teostada energilisemalt oma hässitust. Enamalus süvenes ning kippus matma sedagi natukest mõistlikku korda, mida kohapeal arukamate inimeste poolt püüti säilitada.

Mõne päeva möödudes tuli siiski korraldus, et mobiliseeritud sõdurid ja kaitseliitlased peavad kogunema Taagepera mõisa.

Sinna kogunes 40 mehe ümber. Ülemaks oli lipnik Soovik. Püsse oli 40 mehe peale paarkümmend või ka veidi enam, ja kast padroneid. Kaks hobust oli ka salgale kasutada.

Lipnik Soovik ei teadnud selle meestejõuga midagi peale hakata. Ootas pikisilmi Viljandist korraldusi...

Oli alatine nähtus, et mehed vahete-vahel viibisid kodus. Siiski võeti ette mõni sõit hobustega Lätimaa poole, et vaadata, kus need enamlaste väed siis on.

Saadi siiski ka teada, et punaste jõud asuvad Härgmäe-Oomuli rajoonis, kuid see neid palju ei häirinud. Olid juba tol korral säärased ajad.

1918. aasta jõudis lõpule. Vana-aasta viimsel päeval sõitis lipnik Soovik Viljandisse juhtnõore saama. Meestele lubati ka uueks aastaks minna koju, ainult paar-kolm meest pidi jääma Taagepera kraami ja varustuse järelevaatajaiks ning hobuste toitjaiks.

Koorküla kaitseliitlane Jaan Märtsen ühes teise selle kandi mehega hiivasid oma leivakotid siis ka selga ja alustasid koduteed.

Jõudnud poolele teele, Taagepera ja Holdre vahele, ilmus järsku teekäänaku kohal neile vastu umbes 100-meheline enamlaste ratsasalk. Kõrvale põigata oli hilja. Tuli neile kõige rahulikuma näoga vastu minna...

Selles ratsasalgas oli kaks eestlast ja need asusid kohe meestele juure ja küsisid:

„Kust te, kuradi valged, tulete?“

„Kas meie või? Meie ei tea ei valgeist ega punaseist midagi, oleme puolõikajad ja läheme uueks aastaks koju!“

„Valetate, kas me ei näe, kes te olete. Kui te nüüd tõtt ei kõnele, laseme teid siinsamas maha!...“

Asi näis minevat räbalaks. Mis sa neile punaseile suguveltele ikka teed, need ju olidki jõhkraimad tüübid punases väes! Seal segas end salga ülem või komissar vahele ja küsiteli omakorda „puulõikajaid“.

Märtsen, osates vene keelt, seletas komissarile uuesti puolõikamise juttu.

Tehes seda veenvalt jäigi komissar viimaks uskuma. Ka meeste rõivastus oli pigemini puolõikajate kui sõdurite oma.

„Võite minna!“

„Puulõikajad“ ei lasknud seda käsku korrata ja tegid kähku minekut, rõõmustades, et nii kergesti pääsid punaste käest.

Rõõmustamine oli siiski varajane. Nad pääsid küll vihma käest, kuid sattusid räästa alla!

Vaevalt jõudnud Holdre mõisani, peatas neid enamlaste jalaväe eelpost.

Ratsasalga komissari lubadusele ei pandud mingit rõhku, vaid mehed viidi kui vangid staapi. Jalaväge võis siin olla umbes kolmsada meest.

„Puulõikajate“ legendiga ei olnud siin midagi peale hakata. Esiteks otsiti mehed läbi. Märtsonilt leiti „Nagan“-revolver. Teiseks võisid Holdre oma punased ju neid kui naabervalla peremehi ära tunda ja siis muidugi oleks see „puulõikuse“ jutt ainult halvendanud meeste olukorda. Tuli kõnelda enam-vähem tõtt!

Nende õnneks ei olnud selles väeosas eestlasi, venelastega sai ikka kergemini hakkama!

„Oleme mobiliseeritud, meid käsutati Taageperra, ja, et me ei soovinud sõdida, siis lahkusime sealt omavoliliselt, et minna koju!“ oli meeste otsekohene seletus.

Muidugi olid ka punaste juhtidele, kohapealsete punaste kaudu, Taagepera asjad teada, ja et nende tunnistus vastas sellele, siis lasti neil viimaks minna koju.

Koorküla, mis on kõrval suurist liiklemisteist, jäi enamlaste vägedest otseselt puutumata. Küll võtsid nad siin ette hobuste revideerimisi, kuid suurt kahju nad ei saanud sünnitada, sest enamikus olid paremad hobused metsadesse peitu viidud.

Ka valla punane nõukogu polnud agar neid toetama rekvireerimistes, nii läks punaste valitsus kergesti läbi. Kuid ei teatud ka, mis sünnib rindel. Kui kaugele punased olid jõudnud tungida? Mis tuleb edaspidi? Need olid peamised mõtted, mida mõlgutati. Elati ju ainult kuulduste najal.

Jaanuari lõpp-päevil levisid kuulduused, et enamlaste taganevat kogu rindel.

Vahete-vahel oleks nagu Tõrva poolt olnud kuuldagi lahingukära. Jaanuarikuu viimisel reedel tuli J. Märtsoni juure naabertalu peremees Kulkin ja ütles:

„Sõidame homme Valka, viime leiba, ja siis ehk kuuleme, kuidas need enamlaste asjad lähevad. Vaja kord ka jõuda selgusele.

Sõidame ühe hobusega, tule minuga kaasa, sa oskad vene keelt, siis ehk pääseme kergemini läbi!“

Koorkülalt pääsis metsateid mööda Valka, nii et ei tarvitsenud kasutada maanteid, kus käimine oli raskendatud, kui isegi mitte võimatu.

„Võime ju sõita, aga nagu kuulsin, olevat Treu eile Valgast koju lastud, läheme tema poole Järve-Hansule, kuuleme, kuidas Valgas lood on,“ ütles Märtson.

Järve-Hansul kuuldi, et Valgas olevat väga segane olukord, olevat parem, kui sinna ei mindaks.

„Ega need enamlased enam kauaks siia püsima jää,“ oli Treu arvamine, „sest Valgas venelased aina pagevad, poleks lätlasi, kes neid nuutidega veel paigal hoiavad, oleks Valk ammugi enamlastest tühi,“ oli Treu arvamine.

K. Treu kui endine vallavanem oli (Tõrva ümbruskonnast vangistati nii mitmeid, kes hiljem enamlaste poolt maha lasti) mõni päev tagasi vangistatud ja Valka viidud. Muidugi pidi olema kaebajaid, kuid Treul õnnestus Valgas ränkade rahadega ja ka sõprade kaasabil pääseda enamlaste käest.

Märtson, vaevalt jõudnud oma talu, Laugastele, märkas et mingi ahelik lähenes talule Ingaste veski poolt.

Laugaste talu asus kõrgel mäenõlvakul, seega oli kogu ümbrus nagu pihupesal näha.

Et aga veel paremini näha, ronis ta rehekatusel harjale.

Siit oli näha, et ka enamlaste voor liikus Asu mõisast Valgjärve sihis. Vooris luges ta kakssada hobust...

See harukordne liikumine oli meelitanud ka talu inimesed välja, kes kogunedes rehe otsa juure jälgisid enamlaste liikumist.

Niipea kui enamlased märkasid, et neid jälgitakse, läkitasid nad mõne kuuli inimeste sihis ja kaks ratsanikku kihutas tuhatnelja talu suunas.

Inimesed jooksid laiali nagu kanakari, millele kull sekka lennanud. Vaatleja katuset libistas enda ka kiiresti alla... Ratsanike talu jõudes ei leidnud nad sealt ühtki hinge, kõik olid peidus.

Kirudes ja kurjustades, et kui veel keegi peaks julgema jälgida sõjavägede liikumist, siis see lastakse otseteed maha, lahkusid ratsanikud talust.

Märtson ei püsinud aga kaua peidus, varsti pärast ratsanike lahkumist asus ta oma valvepostile, katuseharjale.

Nüüd olid nähtavad ka eesti väed. Nad jälgisid taanduvat vaenlast.

Nagu kaks ahelikku oli neid. Varsti jõudsid nad Ingaste ja Ojatare juure, toetudes tiivadega Koorküla veski ja Asu mõisa peale. Öieti küll mitte toetudes, vaid tiivad suundusid nende poole.

Eestlasi oli võrreldes enamlastega hulga vähem. Enamlaste ahelik oli jõudnud juba Laugaste taluni, ta asus Ohne jõest kuni Anipõlde taluni.

Katusele jäämine oli liig kardetav. Vaevu alla jõudnud, oli ka ahelik tõmbunud talu liinile. Aheliku ülem asus just kesk Laugaste õue.

Käsk järgnes käsklusele, mis algas ikka sõnadega: „Andke ahelikku mööda edasi...“

Märtson läks juhataja juure ja kõnetas teda, küsides naiivselt:

„Ei tea, kas siin algab sõda või?“

„Muidugi, tola!“ oli vastus.

„Kas meie, rahulikud elanikud, peaksime siit lahkuma?“

„Kindlasti peaksite lahkuma!“ oli sõbralik nõuanne.

„Aga kuhu me peaksime siis minema?“

Vastus oli vene „kolmekordne“ ja sellega lõppeski see sõbralik kõnelus, sest ahelik oli tõmbunud vahepeal umbes paarsada sammu talu taha ja juht läks talle järele.

Seega oli talu jäänud kahe vaenulise poole vahele. Tulistamine oli hõre. Üks punaväelane astus tuppa, pani püssi nurka ja palus natukenegi leiba. Saanud leivatüki kätte, hakkas ta kohe suure isuga sööma.

Märtsonil käis peast läbi mõte, haarata nurgast püss, lüüa täägiga sõdur läbi, kuid sealjuures näis talle see olevat mõrv — ei ole ausas võitluses võidetud, vaid salakavalalt tapetud. Et leida selleks õigustust, küsis ta sõdurilt:

„Kust sa pärit oled ja kas oled mobiliseeritud?“

„Ikka mobiliseeritud, kes oma tahtel siia tuleks.“

Olen pärit Novgorodi kubermangust. Endal on väikesed lapsed kodus... ja nüüd peame siin väevlema. Oleme kõik tüdinud, väsinud... koju tahaksime, aga...“

See jutt lõpetas viimsegi soovi tappa punaväelast.

„Mis polk see on ja kui palju teil on sõdureid?“

„49. Novgorodi polk. Paari päeva eest oli polgus 412 tääki, aga ega nüüd enam nii palju ole. Kes on ära joosnud, kes haigestunud, ja kes ka langenud,“ seletas punaväelane.

„Ma pean nüüd lahkuma. Ole hea, anna mu „zemljäkile“ ka tükk leiba, ta ootab ja on niisama näljane nagu mina,“ ütles sõdur.

Saanud leiva, lahkus sõdur tänades ja kõike head soovides.

Enamlaste ahelik oli all orus. Eesti vägedele mitte nähtav, oli ta veidike ka oma suunda muutnud. Eesti ahelik, liikudes nagu seni, võis isegi sattuda nende külgtule alla, sest ta asus Antse talust risti üle Ohne jõe tiivaga Asu mõisa sihis.

„Vaja omadele teha teatavaks enamlaste seisukohad,“ säärane mõte käis Märtsonil peast läbi ja kohe alustas ta oma kava täideviimist. Otsides jõeorus varju kuulide eest tõttas ta eesti aheliku juure.

„Seis! Kes sa oled ja kuhu sa lähed?“

See oli esimene tervitus eesti vägede poolt, keleni Märtson oli jõudnud.

Kus asub siin frondi juhataja, tahan temaga kõnelda!“

„Kapten Schmidt asub aheliku keskkohal. Näe, seal. Minge siit!“ oli vastus. Üks sõdureist asus ta kõrvale saatjaks ja tahtis teda viia kui vang.

Märtson, saades aru, et viivitada ei või, tõttas kiirel käigul edasi. Sõdur ei jõudnud järele ja käsutas:

„Käi tasemini, joosta ei tohi!“

„Tule ise kiiremini, mul on vaja kiiresti teateid viia!“

Väsinud sõduril oli muidugi raske lumes järele jõuda, pealegi oli külm oma mõju avaldanud, sest kraadiklaas seisis kauemat aega 16—20° alla nulli.

„Härta kapten, olen siit, Koorkülalt, Laugaste talu peremees Jaan Märtson. Enamlasi siin otsekohe teil ees ei ole. Nad jäid viivuks Tolge juure.“

See on 49. Novgorodi polk, umbes 400 tääki. Suurt lahinguindu neil ei ole. Enamik on mobiliseeritud mehed,“ seletas Märtson.

„Tänan teid, väga hea. Olete siis muidugi ümbruskonnaga tuttav ja võite mind natuke sellega tutvustada. Mina ei tunne seda ümbruskonda, ja pealegi puudub mul siin kaart,“ ütles kapten Schmidt.

„Ümbruskond on mulle tuttav. Tunnen kõiki teid, isegi talviseid metsateid kuni Valgani. Ka elamute asukohad on teada. Kui lubate, püüan teile lihtsa kaardi paberile joonistada, et oleks kergem jälgida minu seletust,“ ütles Märtson.

„Palun väga, see on ju suurepärane!“

Saanud valmis teede kavandi, ütles kapten Schmidt Märtsonile:

„Kas te ei võiks jääda minu juure teejuhiks, sest näen, et te tunnete ka maastiku iseärasusi ja teate, kust oleks kergem enamlasile peale minna!“

„Teen nii, kuidas käsete! Saan niigi palju teile praegu abiks olla.“

Siitpeale jäi Märtson 3. rügemendi ülema kapten Schmidt juure teejuhiks, seega meieaegseks „Tehvan Raabe“ks.“

Enamlased olid end vahepeal koondanud Utsu ja Järve-Hansu talude juure ja panid visalt vastu. Nende püssi- ja kuulipildujatuli muutus ägedaks. Otsejoones rünnata oli võimatu.

Suureks abiks oli nüüd kapten Schmidtile siin Märtson, kes tundis iga nõlvakut ja lohku.

Küljelt haaratuna tõmbus vastane ka sealt kiiresti tagasi.

Et kindlustada endale seljataguse ja parema tiiva kaitset ja selgitada, kas sealt poolt ei ole ähvardamas enamlasi, kapten Schmidt andis selle ülesande 4. kompaniile.

4. kompanii ülem Märtsoni ettepaneku kohaselt jagas kompanii 56 tääki 3 ossa, kes siis Märtsoni juhatause järgi läksid luurele. 10 sõdurit saadeti Otike talu ja Voola silla peale, 15 sõdurit Omuli veski juure ja ülejäänutega mindi läbi metsa Valgjärve peale Märtsoni juhtimisel.

*

Sõdurid olid väsinud, söömata. Nende endi supikatel oli teadmata kus tagalas. Tühja kõhuga on iga sõdur saamatu.

Et veidikegi abistada neid enne teeasumist, jagas Märtson kogu oma leivatagavara neile. Seda oli umbes paari puuda ümber. Kuid sellest ei piisanud.

Oli vaja kõigile, kes olid saanud ülesande, muretseda söögipoolist. Märtson siirdus siis Järve-Hansule, et sealt hankida lisa. Talus oli kodus perenaine. Peremees K. Treu oli paremate hobustega metsa paku läinud, kuid teda oodati peatselt sealt tagasi. Perenaine tõi kõik oma valmisolevad toidutagavarad lagedale. Esialgne nälg oli kuidagi rahuldatud, aga vaja oli ka õhtusöögi eest muretseda. Ühisel jõul pidi sel-

lest üle saadama. Märtson saatis kirjad Utsu, Raudsepa ja Lintsi talusesse, palvega, et valmistataks sõdureile sooja sööki ja et see toodaks Koorküla mõisa järele, sest kapten Schmidt kavatses seal oma peajõududega ööbida.

Õhtul ilmusidki mõisa reed söögiga. Tehti kõik, mis võidi, et abistada oma päästjaid enamlaste hirmuvalitsuse käest. Oma asja võeti tõsiselt, kogu rahvas aitas kaasa kuidas võis, et säilitada oma rahvus ja kodu!

Vahepeal asus kapten Schmidt tagalat korraldama. Olid ju punased vallaomavalitsuse asjaajamise üle võtnud. Nüüd pidi aga endine vallavanem K. Treu oma ametialtust jätkama.

„Vallavanem, teie ülesanne on järgmine,“ ütles kapten Schmidt: „Homme hommikuks olgu minul siin kaheksakümmend küüthobust!“

„Härta kapten, kõik saavad veoabinõud Koorküla vallast saavad siin olema, aga pean tähendama, et niipalju küll ei saa, vallas ei ole nii palju!“

„Siis võtke naabervaldadest!“

„Palun mulle sellekohane kirjalik käsk välja anda, muidu ei panda minu käsku tähele!“

„Lipnik Maddison, kirjutage sellekohane käsk,“ ütles kapten Schmidt adjutantile.

Järgmisel hommikul määratud ajal oli kohal kaheksakümmend viis küüdimeest.

Oli ka suur töö lühikese ajaga selle suure küüdiväe kokkukäsitamine.

Kapten Schmidt tegi korralduse, et iga sõdur pidi kandma ümber mütsi valget sidet.

See korraldus oli välja kutsutud vajadusest, et oma mehed üksteist ei tulistaks.

Eelmisel päeval oli säärane juhtum leidnud aset. 4. kompanii osa, mis siirdus läbi metsa Valgjärvele, sattus 1. kompanii tule alla. Jõudes metsast välja nähti teel kaht sõdurit seismas.

Kas omad või vaenlased, arvasid 4. kompanii mehed.

Et jõuda selgusele, läks teejuht Märtson meeste poole. Mehed taandusid.

„Jääge seisma, kes te olete?“ hõikas ta.

Kuid järsku avati vasemalt tuli mitte üksnes teejuhi, vaid ka sõdurite peale, kes veel olid metsa veerul.

Tulistamine tuli vasemalt, järelikult pidid olema omad ja tuld vastu ei avatud.

Lõpuks saadi ka sealpool eksitusest aru ja tulistamine lõpetati. 1. kompanii veltveebel imestas, et kuidas omad võisid sealtpoolt tulla, ja tähendas Märtsonile, et see olevat tõesti ime, et ta teda ei olevat tabanud.

„Kolm korda võtsin su sihiku peale, ja sa samud rahulikult edasi! Oleksin sind tabanud, siis oleksime omavahel korrapärase lahingu maha löönud. See oli õnn, et ma ei tabanud!“

Kapten Schmidt oli ka sellest saanud teateid, et Valka ründavad Tartust tulevad väeosad koos soomlastega, ja et ka sealt poolt ei puudunud võimalus nende väeosadega kokku sattuda, siis oli see ettevaatuse abinõu hädavajalik. Kuid kust võtta niipalju valget riidet? Siiski muretseti neile ka riie. See nõudis kõik aega.

Lõpuks oli kõik joones. Aeg oli keskpäevane.

Sõdurid asusid küüthobuseile. Etteotsa asus kapten Schmidt Märtsoni saani. Kõige ees ratsutas paar ratsnikku. See ei olnud harilik sõjaväeline kolonn, vaid killavoor! Veel viimsed korraldused, ja killavoor alustas sõitu.

See ei olnud sõit, vaid kihutamine. Oli vaja kaotsiläinud kallist aega kiirusega veidikegi võita tagasi.

Sõideti nii kiiresti kui hobused iganes suutsid. Koorküla-Helme hobused juba oskavad kihutada!

Koorküla vallamaja juures oli peatus ette nähtud. Kapten Schmidt tahtis kooliõpetaja Ruut'iga millegi üle kõnelda. Vallamaja oli vallavanema käsul veel toodud sõdurite jaoks 18 puuda leiba.

Kuid ei olnud vaba hobust, millega leib võtta kaasa. Ruut ütles: „Võtke minu hobune. La's Tiiveli Jaan tuleb küüti.“

Valgjärve metsa vahel tuli vastu üks naine. Andis juba eemalt märku, et soovib kõnelda:

„Mis on?“

„Kas olete eestlased või?“

„Kes siis muud, mis uudist? Kas enamlasi ka kusa-
sagil näha oli?“ küsiti.

„Mina olen just teel Koorküla mõisa teie juure. Enamlased asuvad praegu Jaki talus. Lasksid endile sauna kütta ja minu arvamise järgi peaksid nad parajasti saunas olema. Kui nüüd neile peale lähete, saate neist suurema vaevata jagu. Seda mina just tõttasingi teile teatama!“

See oli ju rõõmustav teade. Jaki talu ei olnud enam kuigi kaugel.

Mehed paisati ahelikku talu läheduses ja rünnati talu...

Selgus, et oldi liiga kiirustatud. Enamlased ei olnud veel sauna läinud. Kaardimängu hoog oli olnud nii suur, et ei jõutud veel saunateele asuda.

Kuid ega sellegipoolest olnud vastuhakkamist. Nad pagesid niisama laiali.

Saagiks saadi kaks kuulipildujat, kaks hobust ja kaks koormat seljakotte... vange mitte ühtki!

Algus oli hea — siis muudkui edasi!

Järgmine peatus oli Piiri metsavahi juures. Siit viis ka ainuke tee Koorkülalt saadik Härgmäele. Ja Härgmäel olid ju enamlased! Siia jäeti varuks 4. kompanii, kes eelmisel päeval kõige rohkem liikus. Pealegi võidi siit Härgmäe kaudu meie taandumistee ära lõigata.

Ka saadi teada, et 6. rügement on Omuli võtnud enda alla. See oli ka rõõmustav teada.

Edasi. Uuesti alustas see sõjaline killavoor oma metsikut kihutamist Põdeli mõisa poole.

Pundise (Bunde) talu juures killavoori ees sõitvad ratsanikud tabasid kaht relvastatud sõdurit.

Sõdurid võeti ülekuulamise alla.

„Kes te olete ja mis te siin hulgate?“

„Oleme maha jäänud 49. polgust!“ oli vastus.

„Kus teie polk siis asub? Ja kuhu ta pidi minema?“

„Härgmäele ja Valka!“

Oli ilmselt näha, et mehed valetavad, ka vene keel ei olnud vene keel ja väljanägemine ei olnud pageva sõduri oma.

Kapten Schmidt, haarates oma revolvri pihku, kärratas:

„Asuge siia puu alla! Nüüd, pange hoolega tähele, mis ütlen: Kui teie üheainsa ebaõige sõna ütlete, siis olgu teile ainult jumal armuline. Vastake nüüd, mis küsin. Missugusest väeosast?“

„9. Läti kütipolgust.“

„Kus asub 9. Läti kütipolk?“

„Üks pataljon Härgmäel, kaks Põdeli mõisas.“

„Mis veel teate?“

„Patari asub praegu siin lähedal Põdeli vallamaja juures teelahkmel. On teel Härgmäele, kuid praegu sõodetakse hobuseid. Meie seisime valvepostil.“

Need teated olid tähtsad. Patari vallutamine oli liiga ahvatelev, et seda mitte kasutada.

Küüt ja vangid jäeti Pundise talu juure. 10 sõdurit jäi siia valvureiks.

Sõdurid valmistusid lahinguks.

„Keegi ei tohi milgi tingimusel tuld avada enne kui käsen!“ oli kapten Schmidt viimne korraldus. Kõik oli valmis. Korraga ilmus nähtavale üks ratsanik.

„Kui see nüüd ei taipu olukorda ega aja kogu kava nurja,“ mõeldi. Leinboki-nimeline sõdur läks ratsanikule rahulikult vastu.

Ratsanik peatus. Nähtavasti pidas ta teda oma valvepostiks.

Oli näha, kuidas mehed vestlesid omavahel. Siis

järsku tõstis ratsanik käed üles ja libistas enese ratsu seljast maha.

Veel seletasid nad midagi omavahel ja nagu ajasid isegi äriasju...

Leinbok pöördus ahelikku poole tagasi. Ees samumub vang, siis Leinbok ratsuga.

See kartus oli õnnelikult kõrvaldatud. Nüüd patarile järele!

Küüdimeeskonna, vangide ja kaitsesalga ülemjuhatause andis Schmidt Märtsoni, keda ta näis pärast kõnelust Ruut'iga veel rohkem usaldavat.

„Edasi!“ kõlas käsklus.

Hetke pärast oli ahelik kadunud. Mahajääjad kuulatasid hinge kinni pidades.

Ees oli kõik vaikne... Siis kostis ühe paugu kaja, teise, kolmanda ja oligi sagin lahti...

Äkki lõppes paugutamine.

„Võit!“ Kõik hingasid kergendatult.

Aja möödudes ilmuski juba saak.

Kaks korras suurtükki, laskemoona eelikut ja hobustega, ja ainult üks vang!

Selgus, et sõdurid ei olnud suutnud oma närve taltsutada, olid alustanud enneaegselt tulistamist, mille tõttu patarid olukorda taibates põgenenud, jättes maha patarid. Pool patarid pääsis põgenema ka Härgmäe sihil.

Kapten Schmidt kavatses kohe rünnata ka Põdeli mõisa. Olles veendunud, et seal ei teata veel sinnet vahejuhtumit, sest Põdeli poole ei pääsnud keegi põgenema, tahtis ta ka lätlasi viia eksiteele, sest kavatses esineda läti polgu osana.

Väikese viivituse järele liikuski ahelik Põdeli poole. Oligi juba kuulda kapteni heledat häält: „Omad oleme... 9. läti pataljon Härgmäelt...“

Peatselt aga kuuldus lahingukära. Oli siiski taibatud eksitust.

Põdeli mõisas asuvad lätlased panid küll alul vastu, kuid Schmidt rünnak tuli neile nii ootamatult, et nad jooksid laiali.

Põdelist saadi 47 vangi, üle 40 hobuse, hulk relvi ja muud varustust.

Kapten Schmidt tähendas hiljem, et kõige suurem sõjasaak, mis tema kunagi oli saanud, oli saadud just Põdelist.

Põdeli mõis oli vaenlastest puhastatud, kaks pataljoni oli laiali pillatud, patarid oli saadud sõjasaagiks. Säärast edu ei juutu alati ja igal väeosal ei ole sää-
rast õnne olnudki.

See hoop enamlasile, kes istusid Valgas, sundis neid sealt kiiremini lahkuma.

Põdeli mõisa vallutamise juures sai üks sõdur surma ja kapten Schmidt puusast haavata.

Vallutanud Põdeli mõisa, ei sõandanud kapten Schmidt öösel siiski sinna jääda, vaid tõmbus tagasi.

Oleks siis teatud, et Härgmäel ei olnud enam enamlasi, vaid meie väeosad, siis kindlasti ei oleks Põdelist tulnud tagasi, vaid oleks tormatud Valga peale ja jõutud esimestena Valka! Võib ka veel arvata, et kapten Schmidt haav sundis teda väeosa jätkma kindlamsse kohta... Kuid seegi töö, mis tehtud, oli ülihea!

On selge, et Koorküla meeste, peamiselt küll mõne üksiku, abivalmisolek, aitasid 3. rügemendi ülemal kapten Schmidtil anda enamlasile hävitavat lööki Põdeli mõisa juures, mis omakorda ei jätnud mõju avaldamata Valga vabastamisele. Eriti tuleb kriipsutada alla J. Märtsoni ettevõtlikkust, sest juhtides läbi metsa-
teede väeosa vaenlasele ootamatult kaela hõlbustas ta nende hävitamist.

Ilma temata oleks vaevalt julgetud liikuda nii kiiresti edasi, pealegi selle rajooni kaartide puudusel. Seega võib teda võrrelda põhjasõjaaegse Kaarel XII juhi Tehvan Raabega.

Ega see olnudki Märtsoni ainukeseks võitluseks. Astunud hiljem kaitseväge, lahenes nii mõnigi kriitiline seisukord tema külmaverelisuse tõttu!

Toimetusele saadetud Kirjandus

Fr. R. Kreutzwald: Kalevipoeg. V trükk. Toimetanud Aug. Annist. Redaktsioonitoimkond: P. Ariste, J. Mägiste, D. Palgi, A. Saareste, F. Tuglas.

H. Mugasto puugravüürid, K. Raua sөejoinised. 320 tekstilehekülge + 21 kriitpaberist vahelehte, kokku 342 lk. Hind 5 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi väljaanne.

Juba ammu on nõutud parandatud „Kalevipoega“ täielises väljaandes, alles Eesti raamatuaastal on see teostunud. Nüüd lõpuks on tehtud kaunil kujul kättesaadavaks eesti rahvuslik suurteos, mis oli ärkamisaja nurgakiviks ning mis on tutvustanud eestlasi laias maailmas. „Kalevipoja“ teksti parandamises on leitud õnnelik lahendustee: nagu senised asjatud katsed on näidanud, on võimatu „Kalevipoega“ ümber valada puhtal kujul rahvaluule nõuete kohaselt, seepärast on sellest loobutud; on kõrvaldatud kõik segav ning lausa vigane ja on antud „Kalevipoeg“ ikkagi Kreutzwaldi vaimus ja laadis, kuid puhtastatud kujul. Sellega on tehtud „Kalevipoeg“ palju loetavamaks, kuid pole muudetud tema põhiilmet ja „Kalevipoeg“ on jäänud ikkagi „Kalevipojaks“. Lõpus on toodud peale eesõnade veel andmed allikate kohta, raskemate sõnade seletusi, tekstiparanduse loetelu ja põhitextist väljajäetud värsid. Väljajätteid on tehtud ainult näotult veerevais kohtades. Teksti kaunistavad kunstnik H. Mugasto kahes värvis puugravüürid (arvult 84) ning vahelehtedel on toodud kunstnik Kr. Raua sөejoinised Kalevipoja motiividel (arvult 21). Nii on lugejate lauale jõudnud eesti esinduslikem raamat.

Eesti Ajalugu. 1. köide. Kirjutanud prof. H. Moora, mag. E. Laid, prof. J. Mägiste, prof. H. Kruus. 376 tekstilehekülge + 49 vahelehte, kokku 458 lk. Hind broš. 7 kr. 50 s. Eesti Kirjanduse Seltsi väljaanne.

„Eesti Ajaloos“ kasutatakse kõiki seniseid andmeid ja uurimusi, et kodumaa ja eesti rahva minevikust saada uut usaldatavat pilti. Teadusliku põhjalikkuse, täpsuse ning nõudlikkusega käsikäes on saavutatud lai süntees rahva kõigist eluavaldustest, välismõjudest ning Eesti osast ümbritseva mandriosa saatuse kujundamisel, suudetud kõike esitada selges hõlpsasti loetavas keeles ning tasakaalustatud proportsioonides, mitte venitades mõnd kergesti kirjutatavat osa suureks ja mitte leppides, et mõni teksti osa jääks puudulikuks. Nii on õnnestunud täita kaaks tähtsat nõuet: teaduslik asjatundlikkus ja igapäevane arusaadavus. Teksti osa täiendavad paljud värvilised kaardid, skeemid, värvilised pildid tolleaegsest elust, riiklik ühevärviline pildimaterjal muistse aja tarbeasjadest, paikadest jne. Kokku on illustratsioone 170. Muistne iseseisev Eesti tõuseb selle raamatu veergudelt elavana lugejate ette, valgustades igivanadest aegadest peale eestlase elu mitme tuhande aasta jooksul kuni XIII sajandini p. Kr. s., kus peatatakse üksikasjalisemalt muistisel vabadusvõitlusel. See raamat peaks õhutama eestlasi vastu minema paremale tulevikule, ammutades jõudu neist hallidest iseseisvusaegadest.

Sinavasse õhuvalda. Selle tiitli all on Tartu malleva lennuringi väljaandel möödunud aasta lõpuks ilmunud väike raamatuke, mille autor või autorid ei ole soovinud avaldada oma nime. Abipealkiri „mida igaüks peab teadma moodsast lennuasjandusest“ seab lähemalt raamatu sisu. Viimane on mahutatud 38 leheküljele ja on kaunistatud võrdlemisi rohkearvuli-

selt piltidega, mis moodustavad selle raamatu peavooruse, ehkki enamik pilte on varemalt ilmunud eesti ajakirjades ja ajalehtedes.

Mis puutub tekstisse, siis on see õige kirev ja katkeline ja sisaldab mõningaid liialdusi, mis on nähtavasti tingitud autorite ülekeevast lennuentusiasmist. Ebatäpsused seletustes ei vähenda kuigipalju selle raamatukese väärtust, mis tahab rohkem olla propaganda-brošüüriks kui lennuasjanduse käsiraamatuks. Seepärast võib ainult soovida selle raamatu levikut eriti nendes ringkondades, kus ettekujutused lennuasjandusest, selle võimeist ja tähtsusest on ainult õige udused.

Autorid ja väljaandjad on oma töö juures olnud nähtavasti suure huviga. Kui veel võtta arvesse, et eestikeelses literatuuris peaaegu täiesti puuduvad väljaanded, mis käsitleksid lennuasjandust, välja arvatud 1925. a. ilmunud koguteos „Lennuasjandus“, kpt. Andreeseni lennukudeliste ehituse õpetus ja Tallinna õhuasjanduse ühingu poolt väljaantud albumid „Eesti Lendur“, siis võib „Sinavasse õhuvalda“ ilmumist ainult tervitada.

Raamatu osa Eesti arengus. Koguteos. Toimetanud D. Palgi. Kirjutanud: D. Palgi, M. Kampmann, O. Liiv, K. Mikhkla, G. Suits, A. Annist, H. Paukson, A. Palm, O. Urgart, J. Tork, J. Sarv, J. Mägiste, R. Antik, K. Taev, F. Tuglas. Statistiliste tabelitega ja illustratsioonidega kriitpaberil, nendest 9 värvides. 300+46=346 lk. Hind broš. 4 kr. Eesti Kirjanduse Seltsi väljaanne.

A. Kivi: Seitse venda. Romaan. Tõlkinud F. Tuglas. 514 lk. suures kaustas. Riiklikult kaunistatud. Hind 4 krooni 50 s.

Johannes Semper: Risti-rästi läbi Euroopa. Reisi-kirjeldused. H. Mugasto kaas ja illustratsioonid. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1935. a. Hind Kr. 4.75.

K. A. Hindrey: „Kill Martus koolis“. Noorsoojutt. Hind Kr. 2.45. E. Järve kaas. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus.

Roopi Hallimäe: „Päikese maja“. Teine valimik värsipõimikut. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1935. a. Hind Kr. 2.—.

M. Sillaots: „Trips, traps ja trull“. Jutt väikestele lastele. E. Järve kaas ja tekstiillustratsioonid. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1935. a. Hind Kr. 1.—.

L. Hansen-Iravere: „Kaunismäe“. Näidend neljas vaatuses. Pühendatud „Vanemuisele“ 70. aasta juubeliks. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1935. a. Hind Kr. 2.—.

Jaan Vahtra: „Minu noorusmaalt II“. Autori kaas ja tekstiillustratsioonid. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1935. Hind Kr. 4.25.

A. Gailiti „Isade maa“. Romaan Vabadussõjast. Jaan Vahtra kaas. „Noor-Eesti Kirjastus“, Tartus, 1935. Hind Kr. 5.75.

Kodu nr. 1.

Kaubandus-tööstuskoja Teataja nr. 1.

Taluperenaine nr. 1.

Soome kaitseliidu häälekandja: Hakkapeliitta nr. 1.

Leedu kaitseliidu häälekandja: Trimitas nr. 1, 2.

Poola kaitseliidu häälekandja: Strzelec nr. 1, 2.

ARSENAL

TALLINNAS, SUUR KARJAMAA T. 1.

TELEFONID: linnast Arsenali keskjaama: 426-86,
Arsenali keskjaamast: 3-01 ja 3-63.

VALMISTAB:

uusi vaba- ja täpsuspüsse inglise ja vene padrunile ja üksikuid vintraudu neile;
uuemat tüüpi väikekalibriilisi täpsuspüsse;
täpsuspüstoleid;
dioptersihikuid, harilikke ja Lyman-tüübilisi;
rõngas- ja tulp-kirpe ja kirbu-aluseid;
püssi kontrollabinõusid: õhne kaliibri mõõtmisepulki, kontrollpadroneid, kuulide
kalibreerimise abinõusid jne.;
püssi puhastusabinõusid: vardaid, nõhiseid, õlitoose jne.

Jaapani vintpüsside ümberetõgemine inglise padrunile.
Harilikele inglise vintpüssidele täpsusraudade pealemonteerimine.
Relvade parandamine ja oksüdeerimine (mustamine).
Gaasikaitsetorbikute (maskide) valmistamine kaitsevõrkade kohaselt.
Nikeldamine, oksüdeerimine, elektrotehnilised tööd.
Vasevalu kuni 100 kg ja malmivalu kuni 500 kg tükk.
Mootori osade, hammasrataste, lekaalide ja šabloonide valmistamine.

Müük ka järelemaksu peale kuni kuus kuud, ametiasutuste või juriidiliste isikute vastutusel
või pangaga garantii vastu.

HINNAKIRITASUTA.

Tarvitajateühing

„OMA-ABI“

Kontor: Tallinnas, Vene-Balti teh. 19.

Telef.: 428-49/6.

Ostab

mitmesugust põllumajandus- ja muud kaupa, nagu:
rukkijahu, nisupüüle, tangu, kruupe, mett,
marju, õunu, sigu, loomi, puid j. n. e.

Kauplused:

1. Suur universaalkauplus — Vene-Balti teh. 19.
Telef. Kopli 6.
2. Koloniaal-, delikatess-
ja piimakauplus — Vene-Balti teh. 56.
3. Koloniaal- ja delikatess-
kauplus — Vene-Balti teh. 88.
4. Puuaed — Vene-Balti teh. m.
121 vastas.
5. Universaalkauplus — Bekkeri teh. 29.
Telef. Kopli 65.
6. Universaalkauplus — Sitsi t. 16. Telef.
465-11.
7. Koloniaal-, delikatess- ja
piimakauplus — Kungla tän. 18/2.
Telef. 467-38.
8. Koloniaal-, delikatess-
ja piimakauplus — Vabriku tän. 41.
Telef. 471-01.
9. En-gros lihaosakond — Linna Tapamaja.
Tel.: 303-37, 303-15.
10. Pagaritööstus — Vene-Balti teh. 70.
11. Singi ja süldi omatööstus — Vene-Balti teh. 70.

AKTSIASEELTS

„WILL“

NARVAS, TEL. 161, JUHATUS 70.

Villase ja siidriide kudumine. Riide **vär-
vimine**, trükkimine ja apretuur. Villase
ja puuvillase lõnga värvimine. Merserisee-
rimine.

**Meie riided erinevad värvitoonide ja
värvi ehtsusega**, kuna oleme just spetsia-
liseerunud apretuuri ja värvimise headuse
tõstmisele.

Lõngade ja riide müük ainult suurel arvul.

TALLINNA LADU S. KARJA 20, tel. 450-39